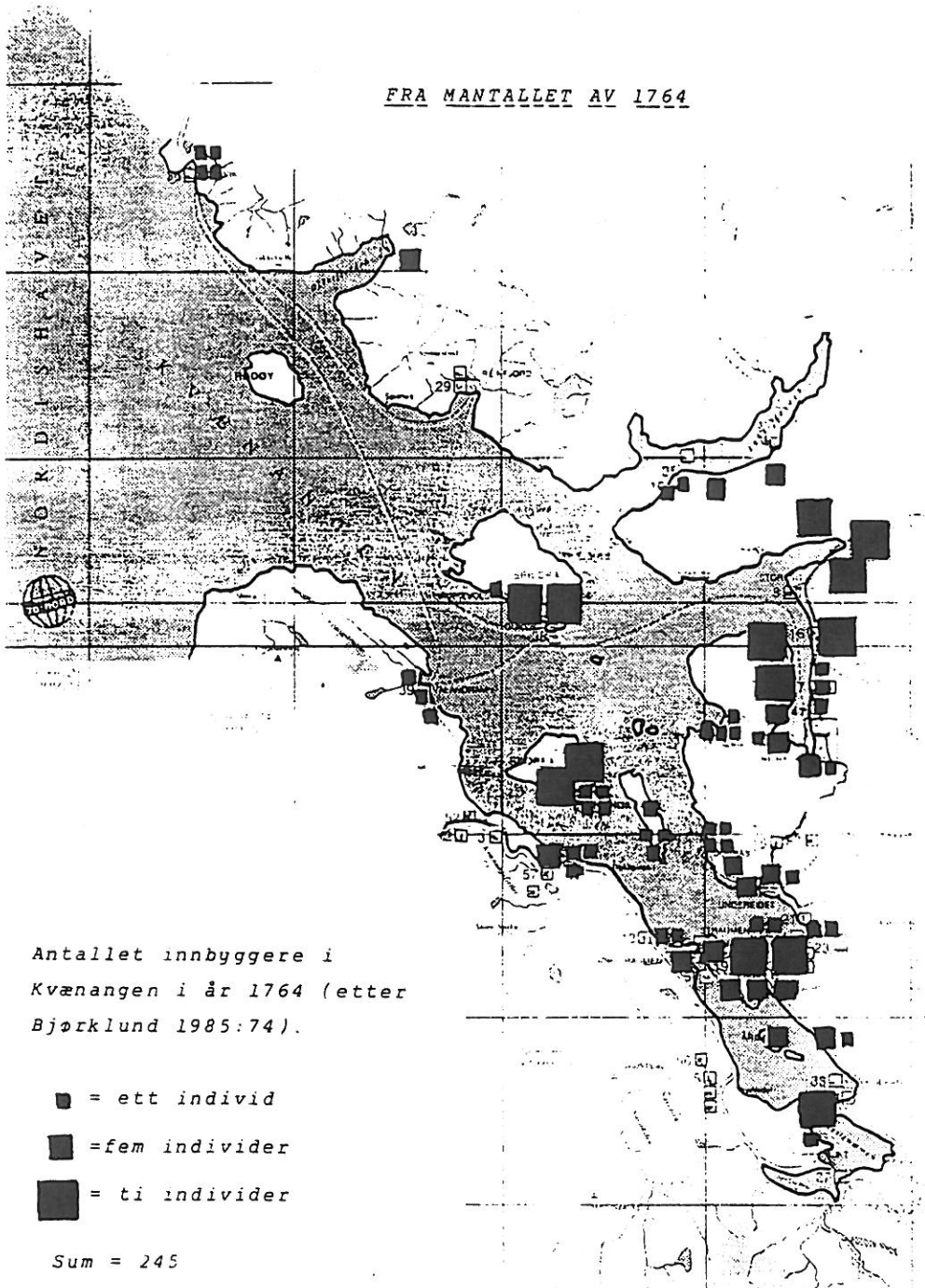

FRA MANTALLET AV 1764

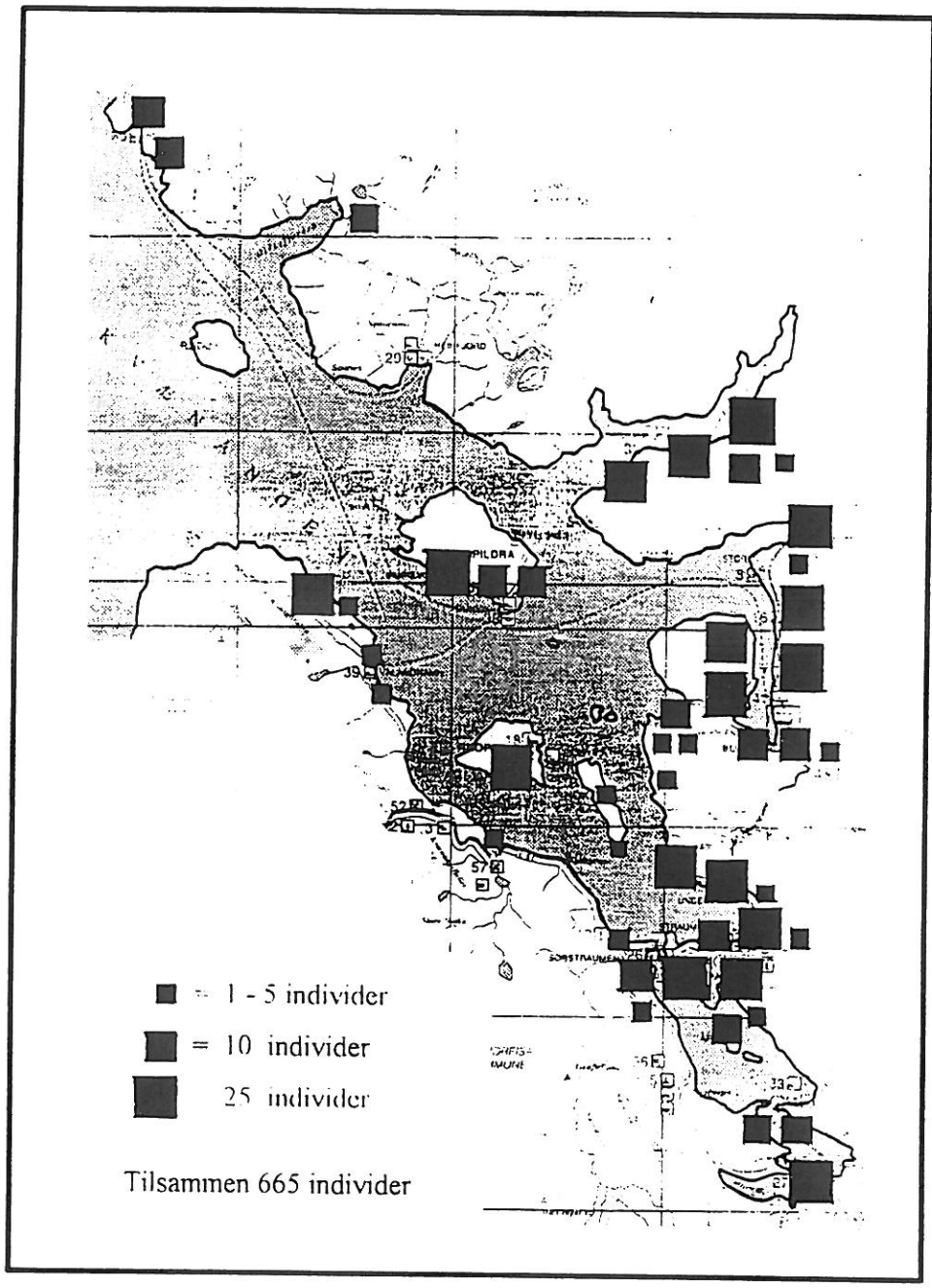

Antallet innbyggere i
Kvænangen i år 1764 (etter
Bjørklund 1985:74).

- = ett individ
- = fem individer
- = ti individer

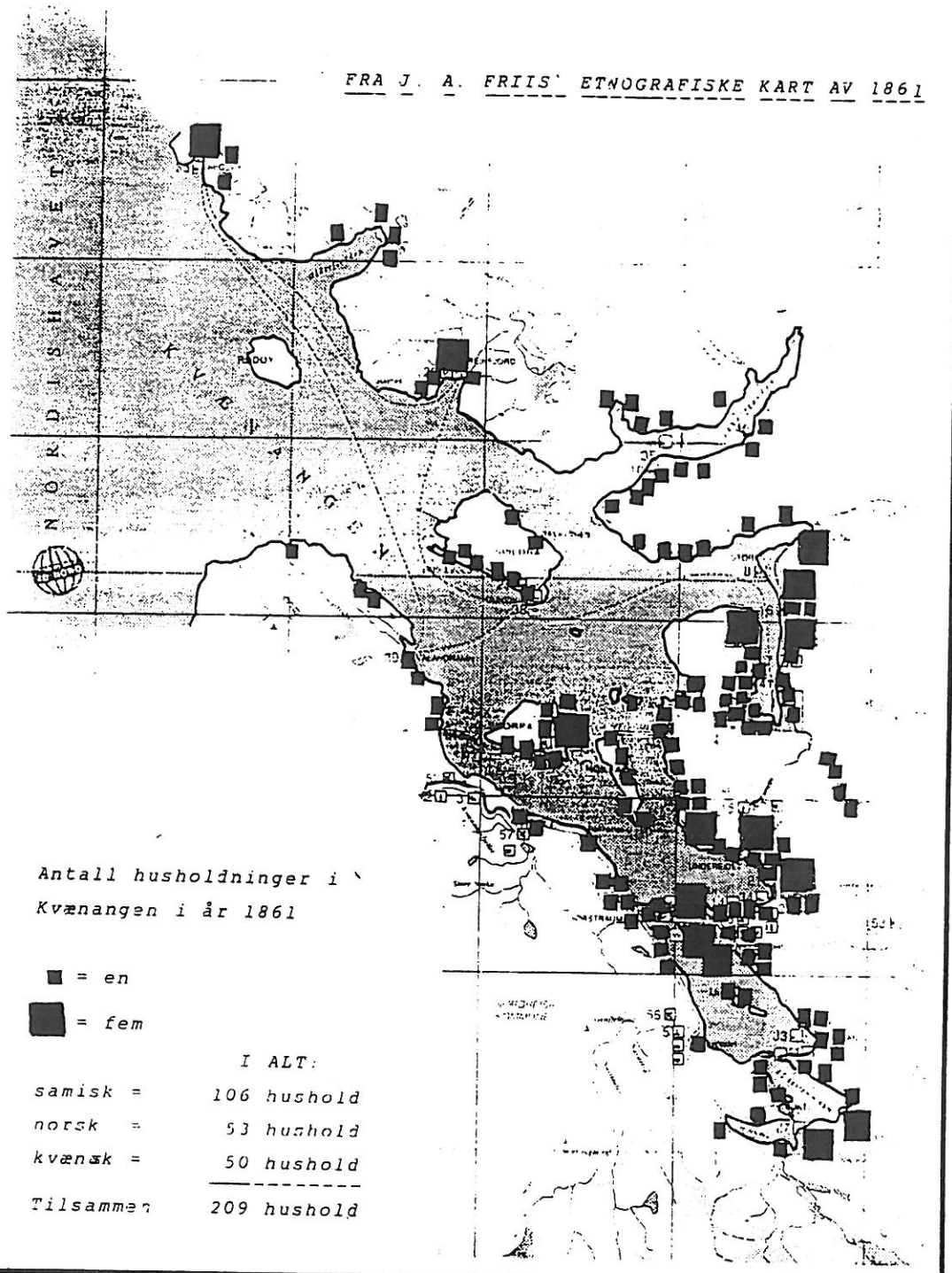
Sum = 245

Vedlegg 1

Vedlegg 2: Fra folketellinga av 1801

FRA J. A. FRIIS' ETNOGRAFISKE KART AV 1861

Vedlegg 3

GNR: 42

BNR: 9

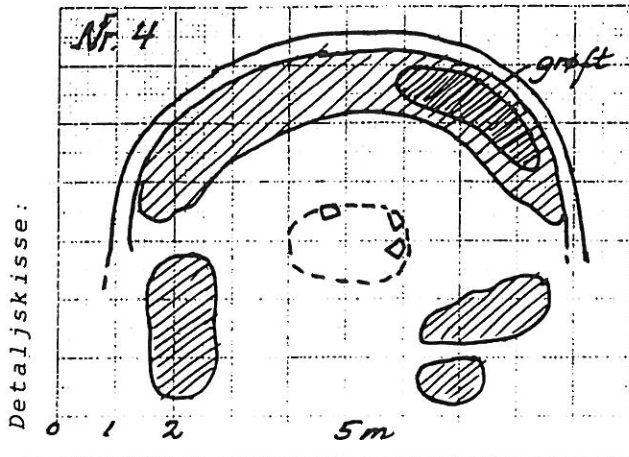
LOKALITET: *Gildenluokta, SPILDRA*

ØK-kart: *FS 279-5-1*

DATERING: *500-1000 e.kr.*

R-X-NR:

H.O.H.: *8-9m*

Tuftens form: *oval-uregelm.*

Dens ytre mål: *8m*

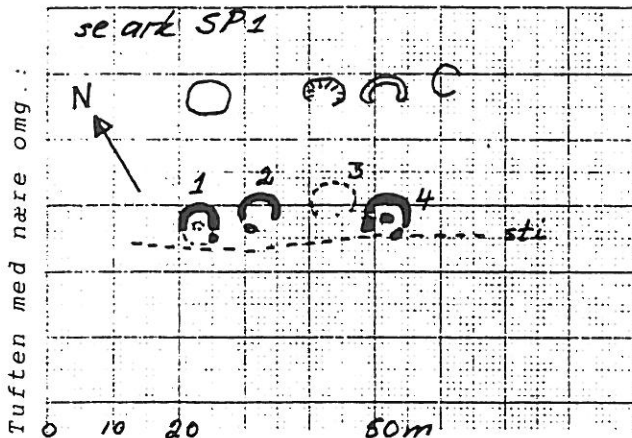
Dens indre mål: *5m*

Antall rom: *1*

Vollens bredde: *0,5-1,3*

Vollens høyde: *0,1-0,3*

Vollens substans:	mye stein	
	noe stein	X
	grus	
	jord/torv	X

Ildsted(-er): *Nr. 1* *Nr. 2*

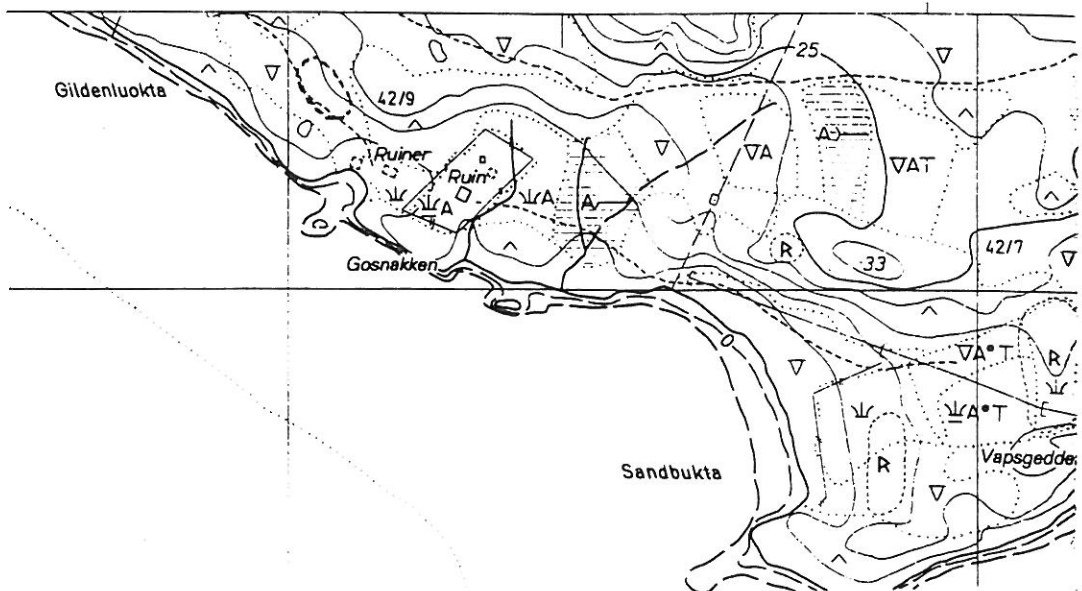
Form: *rekt?*

Mål: *1,3x1*

Gulvnivå: *i* ~~over~~ bakkenivå ~~under~~

Tuftens og dørens orientering i forhold til himmelretninger og strandlinje

Anmerkninger og/eller skisse over hele feltet:

Antall tufter i feltet: *minst 5*

Vedlegg 4

SKREVET AV: *Sven Erik Grydeland*
3/9-93

GAMMETUFTER I KVÆNANGEN, TROMS FYLKE

BU1

GNR: 13

BNR: 9

LOKALITET: Kjørbakk, BURFJORD

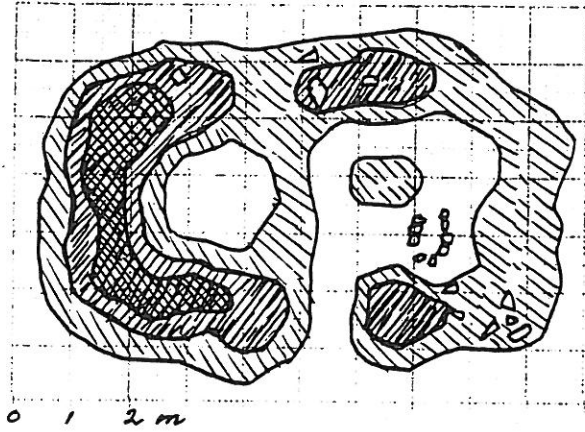
ØK-kart: FU 278-5-4

DATERING: Ny tid

R-X-NR: R6

H.O.H.: 5m

Detailsskisse:

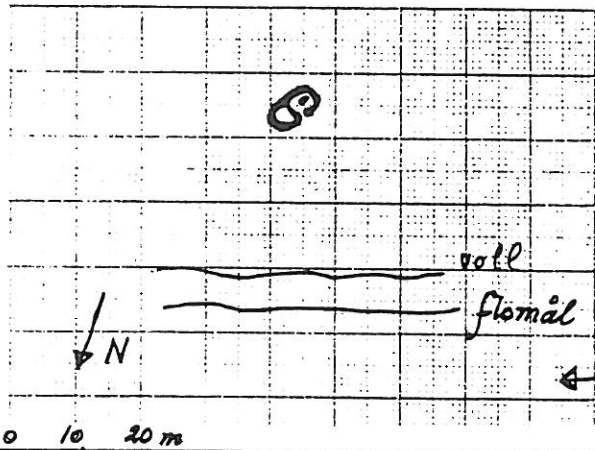

Tuftens form:	rekt.
Dens ytre mål:	8,5 x 5,5
Dens indre mål:	4 x 2,5
Antall rom:	2

Vollens bredde:	1,5-0,7
Vollens høyde:	0,5-0,2

Vollens substans:	mye stein	
	noe stein	X
	grus	X
	jord/torv	X

Tuften med nære omg.:

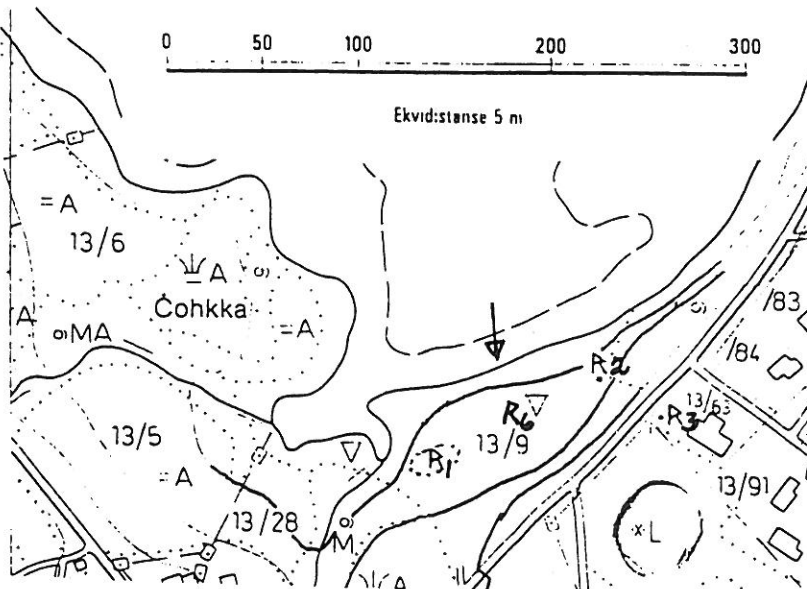

Ildsted(-er):	Nr. 1	Nr. 2
Form:	rund	
Mål:	d=0,8	

Gulvnivå: 0,2 over bakkenivå
~~under~~

Tuftens og dørens orientering i forhold til himmelretninger og strandlinje

Anmerkninger og/eller skisse over hele feltet:

R₁ og R₂ er usikre som tufter. R₂ er mest trolig en fjæremile

Antall tufter i feltet: 1(?)

SKREVET AV:

GAMMETUFTER I KVÆNANGEN, TROMS FYLKE

NØ, 1

GNR: 40

BNR: 1 el. 3

LOKALITET: Nøkkeleidet Vest, Muorgi

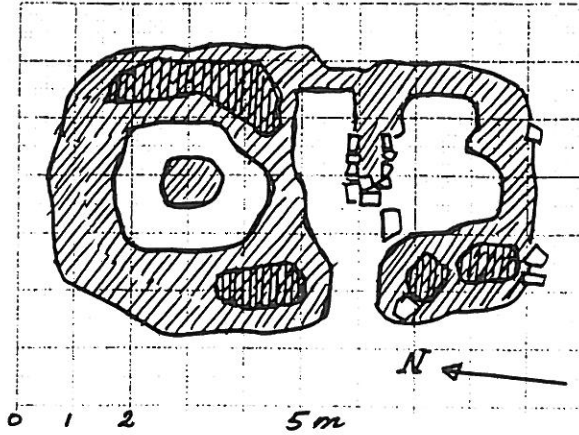
ØK-kart: FT 277-5-2

DATERING: *) 1750

R-X-NR:

H.O.H.: 4m

Detailsskisse:

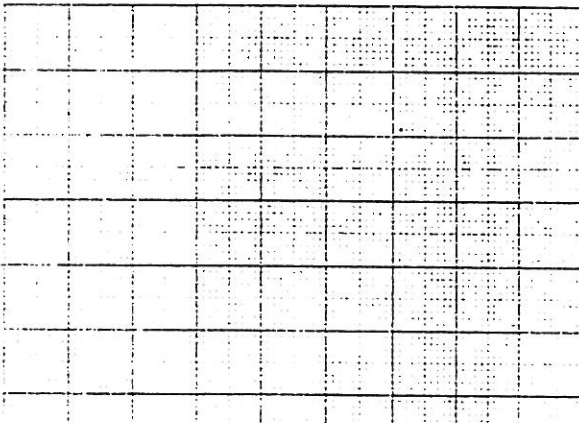

Tuftens form:	rekt.
Dens ytre mål:	9,5 x 5 m
Dens indre mål:	
Antall rom:	2

Vollens bredde:	0,5-1,5 m
Vollens høyde:	0,1-0,5 m

Vollens substans:	mye stein	
	noe stein	X
	grus jord/torv	X

Tuften med nære omg.:

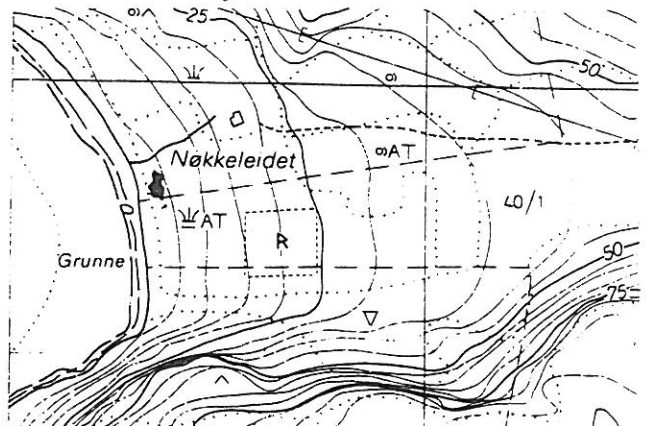
Ildsted(-er):	Nr. 1	Nr. 2
Form:	rekt.	rekt.
Mål:	1 x 0,6 m	1 x 0,7 m

Gulvnivå: 0,1 m over bakkenivå

Tuftens og dørens orientering i forhold til himmelretninger og strandlinje

Anmerkninger og/eller skisse over hele feltet:

*) Dette var sommersetet til Ahlette og Peder Mikkelsen som begge druknet på vei hjem fra markedet i Badderen 2. februar 1750. Bjørklund s. 148.

Antall tufter i feltet: /

SKREVET AV: Sven Erik Grydeland

Vedlegg 6

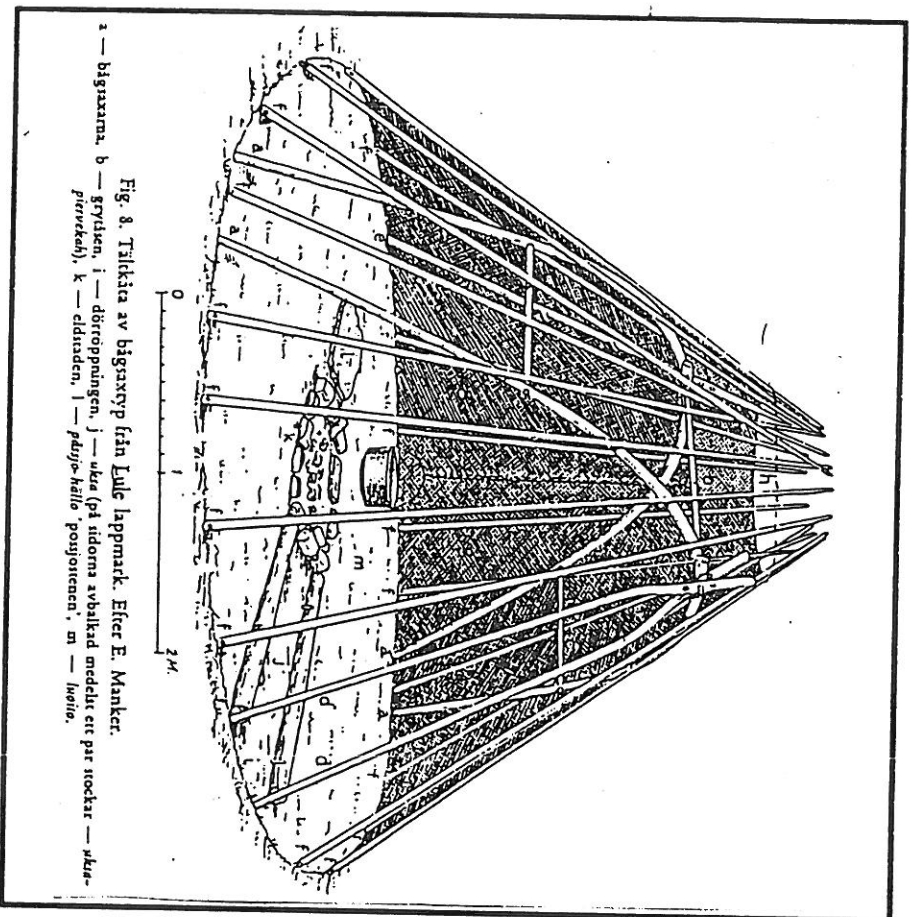

Fig. 8. Tältkita av björnsrypp från Lule lappmark. Efter E. Manker.
 z — björnsrypp, b — grytan, i — dörröppningen, j — vika (på sidorna avbalkad med ett par stockar — *skur-pivretsk*), k — eldstaden, l — *pelusje-halle* 'poisjoitennu', m — *hottio*.

Vedlegg 7

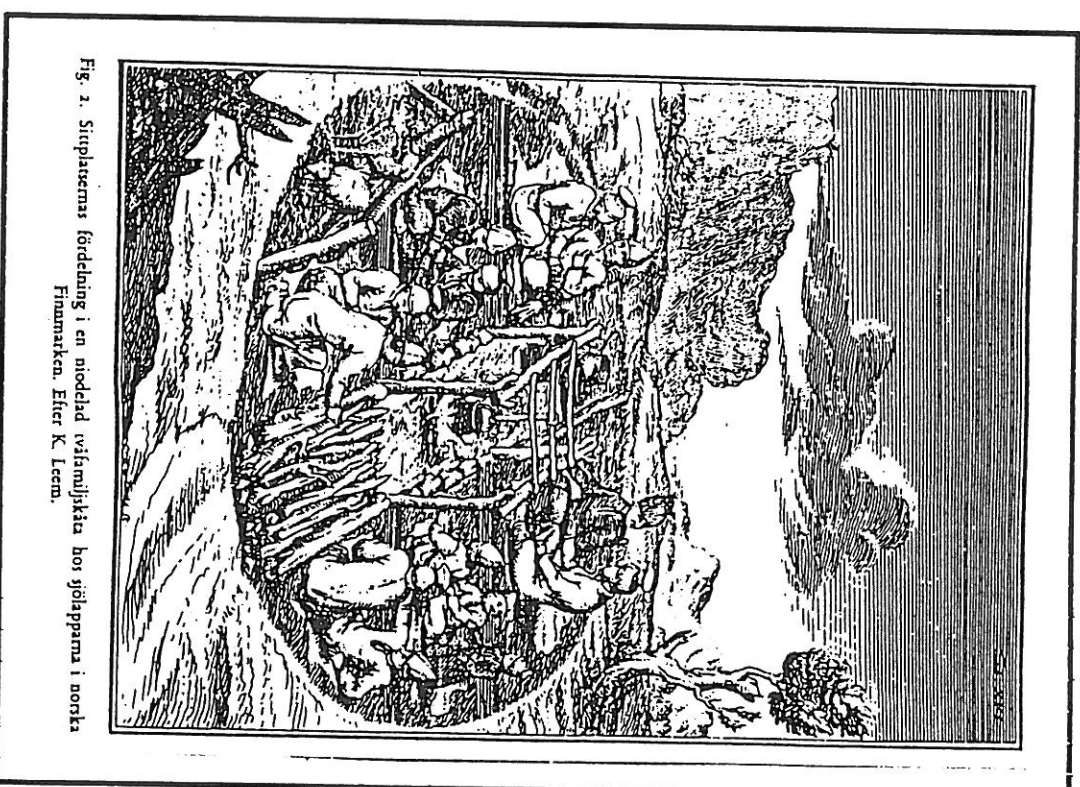

Fig. 2. Stupstavenas fördelning i en niodelad välsmjuktita hos gjödlapparna i nordra Finmarken. Efter K. Leem.

Vedlegg 8

GNR: 36

BNR: 4

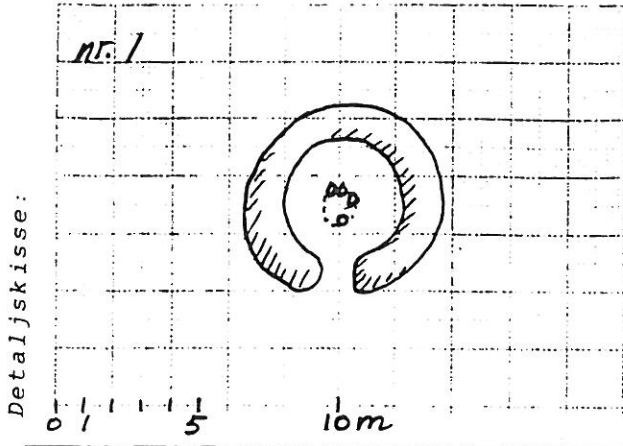
LOKALITET: Tørrelva

ØK-kart: FT 276-5-4

DATERING: ± 500 e.kr.

R-X-NR: R16

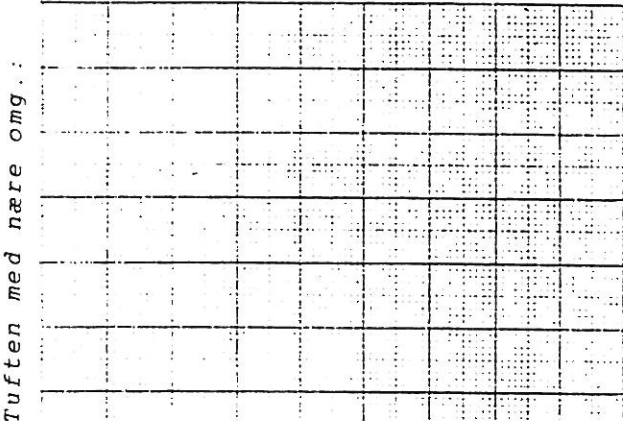
H.O.H.: 9m

Tuftens form:	rund
Dens ytre mål:	d = 7m
Dens indre mål:	d = 4m
Antall rom:	1

Vollens bredde:	1,5m
Vollens høyde:	0,1

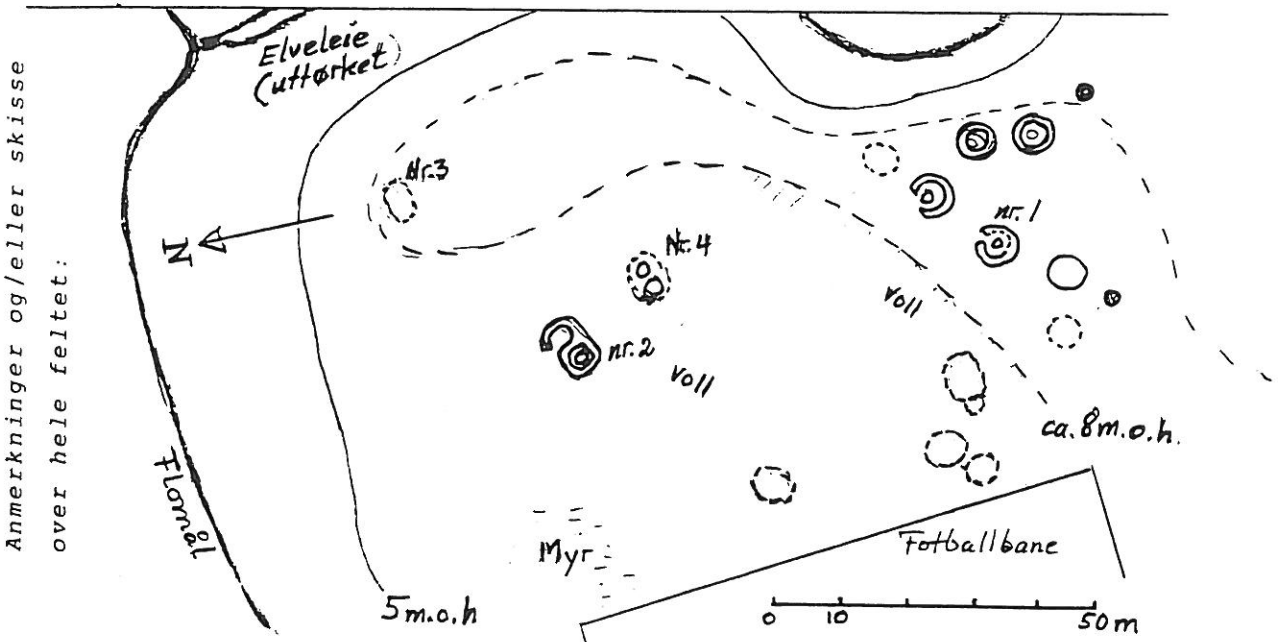
Vollens substans:	mye stein	
	noe stein	X
	grus	
	jord/torv	X

Ildsted(-er):	Nr. 1	Nr. 2
Form:	uregelm	
Mål:	1,2 x 0,7	

Gulvnivå: 0,1 ~~over~~ under bakkenivå

Tuftens og dørens orientering i forhold til himmelretninger og strandlinje

Antall tufter i feltet: 4-9

SKREVET AV: Sven Erik Grydeland

GAMMETUFTER I KVÆNANGEN, TROMS FYLKE

GNR: 8
 BNR: 3

LOKALITET: Slettnes

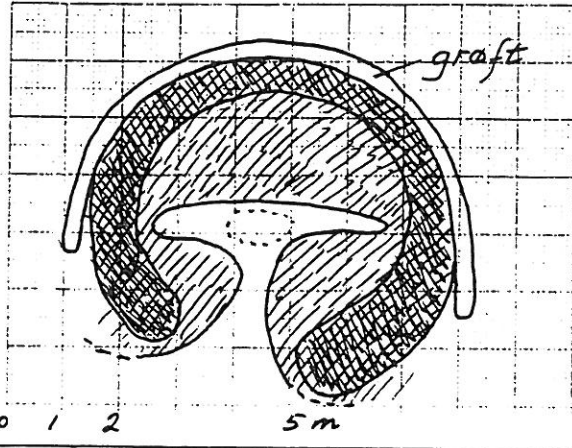
ØK-kart: FT 281-5-4

DATERING: m.a./ny tid

R-X-NR:

H.O.H.: 11-12 m

Detailsskisse:

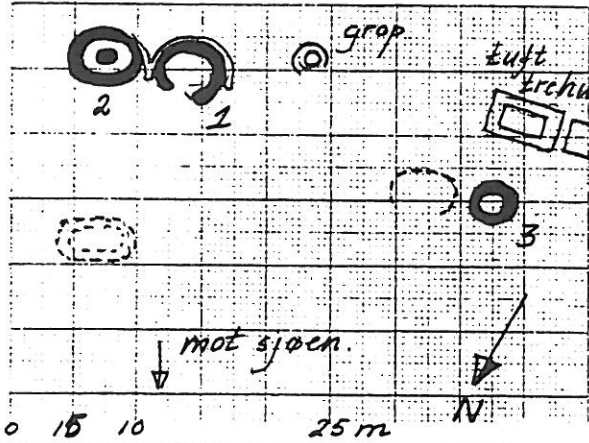

Tuftens form: rund
 Dens ytre mål: d=6,5m
 Dens indre mål: d=3,5m
 Antall rom: 1

Vollens bredde: 0,5-1m
 Vollens høyde: 0,2-0,4

Vollens substans: mye stein
 noe stein
 grus
 jord/torv

Tuften med nære omg.:

Ildsted(-er):

Nr. 1	Nr. 2
Form: <u>uregelm.</u>	
Mål:	

Gulvnivå: 0,2 over bakkenivå
 under bakkenivå

Tuftens og dørens orientering i forhold til himmelretninger og strandlinje

Anmerkninger og/eller skisse over hele feltet:

Nr. 2 er nok så lik nr. 1 men har mer stein i vollene og bedre markert ildsted. Nr. 3 kan være en liten gammetuft, d = 3m. Ellers er det et par uklare strukturer i feltet

Antall tufter i feltet: minst 3.

SKREVET AV: Sven Erik Grydland

Vedlegg 10

GAMMETUFTER I KVÆNANGEN, TROMS FYLKE

GNR: 8

BNR: 8

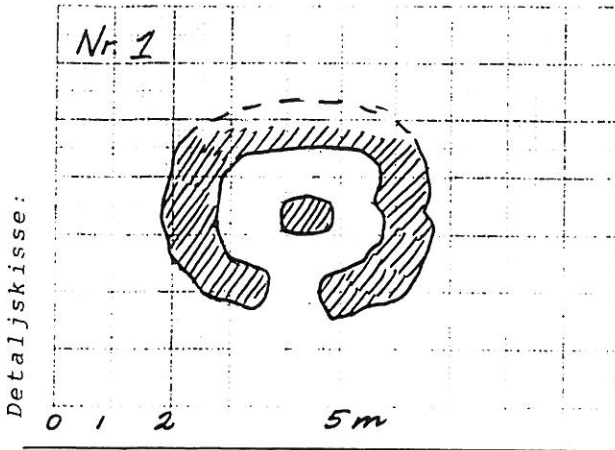
LOKALITET: Slettnes, nordre

ØK-kart: FT 281-5-4

DATERING: m.a./ny tid

R-X-NR:

H.O.H.: 5,5 m

Tuftens form: avrundet/kvadratisk

Dens ytre mål: 4,5 x 4 m

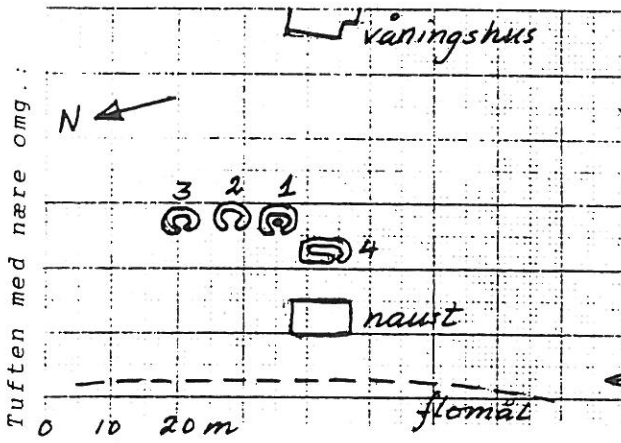
Dens indre mål: 3 x 2,5 m

Antall rom: 1

Vollens bredde: 1 m

Vollens høyde: 0,2 m

Vollens substans:	mye stein	☐
	noe stein	☐
	grus	☐
	jord/torv	☒

Ildsted(-er):

Nr. 1	Nr. 2
-------	-------

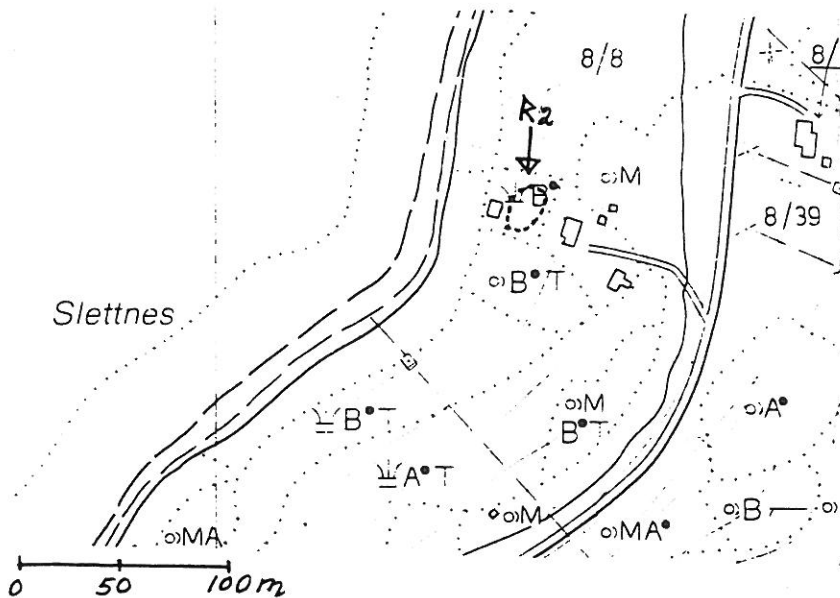
Form: oval

Mål:

Gulvnivå 0,2 over bakkenivå
 under

Tuftens og dørens orientering i forhold til himmelretninger og strandlinje

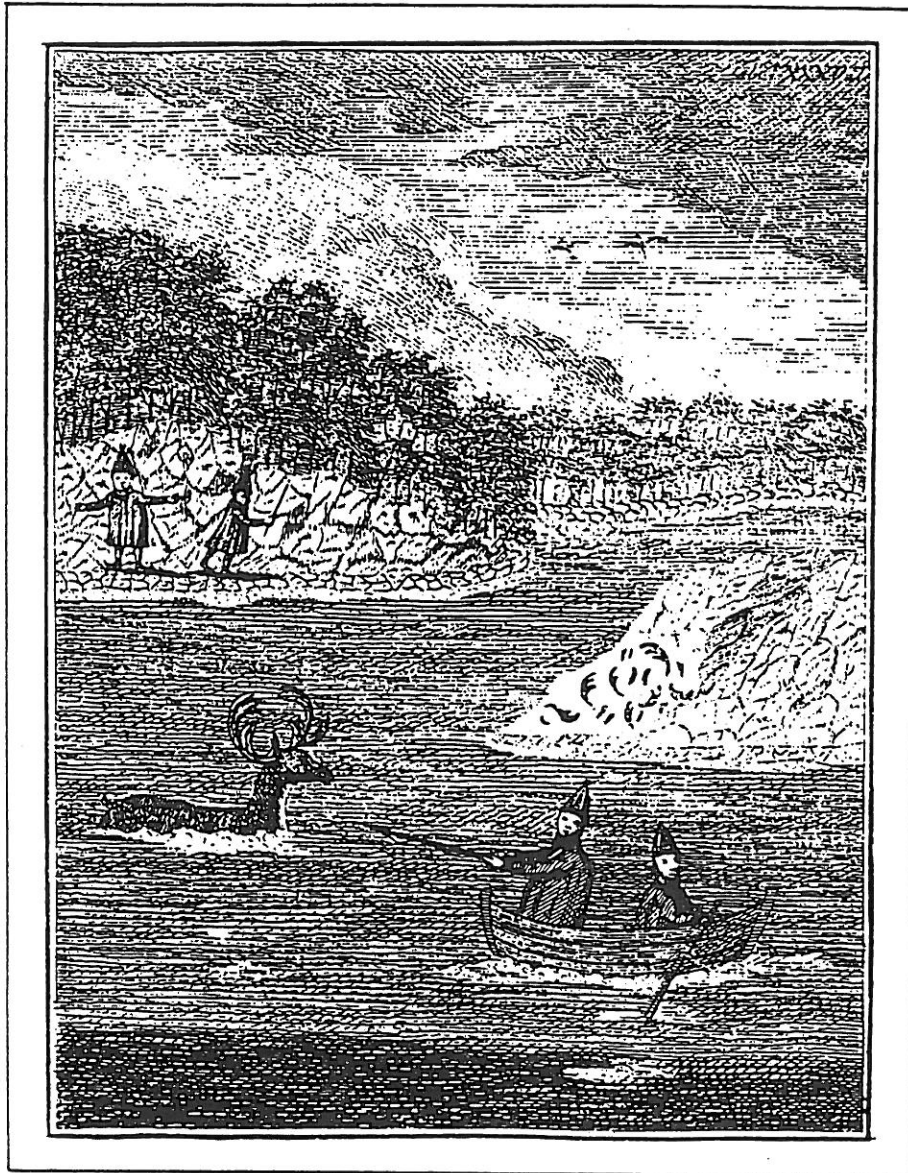
Anmerkninger og/eller skisse over hele feltet:

Nr. 2 og 3 er runde og nedgravede. Nr. 4 er rektangulær og ligger litt lavere i terrenget (se eget ark)

Antall tufter i feltet:

SKREVET AV: *Sven Erik Grydeland*

Coast Saami reindeer hunting (from Leem 1767).

Vedlegg 12

GAMMETUFTER I KVÆNANGEN, TROMS FYLKE

GNR: 13

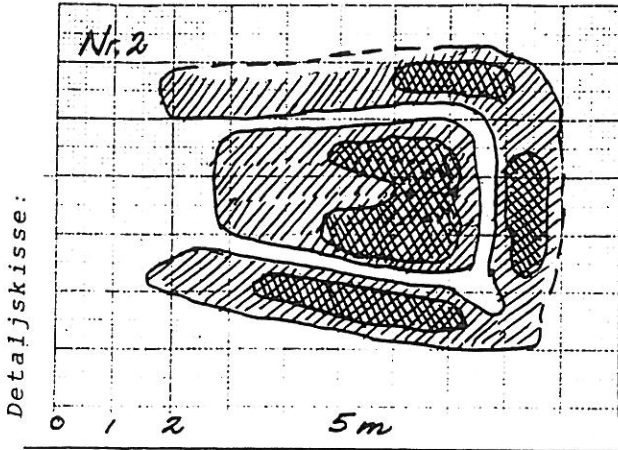
BNR: 210946

LOKALITET: Gargo v/gjæstgiveriet

ØK-kart: FU 278-5-4 DATERING:

R-X-NR:

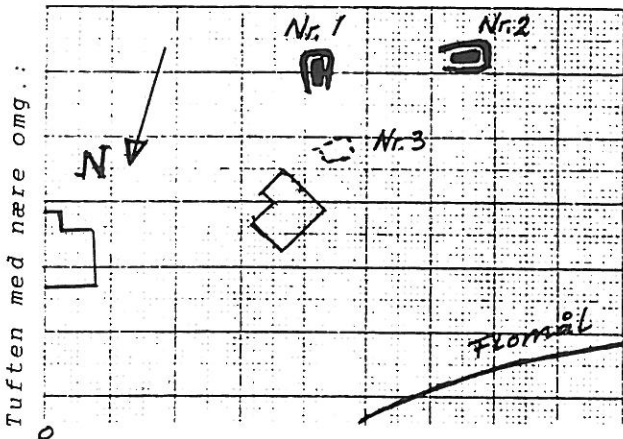
H.O.H.: 3-4m

Tuftens form: rekt. ~
 Dens ytre mål: 7,5 x 5,5/4
 Dens indre mål: 5 x 3-2
 Antall rom: 1

Vollens bredde: 1-1,5
 Vollens høyde: 0,1-0,2

Vollens substans: mye stein
 noe stein
 grus
 jord/torv

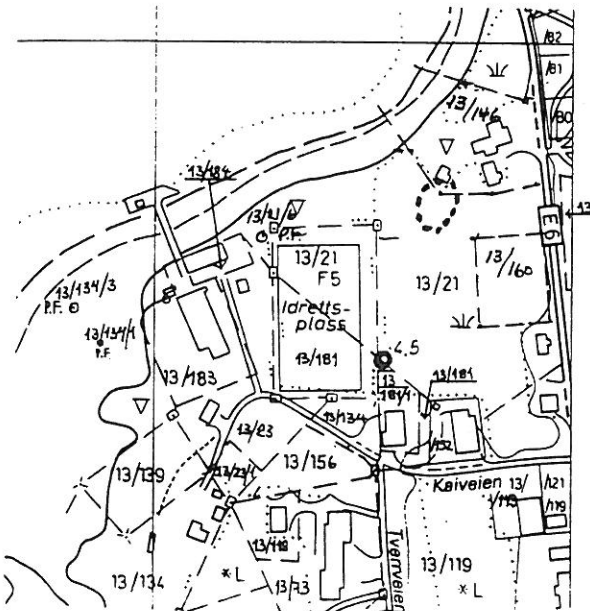

Ildsted(-er):	Nr. 1	Nr. 2
Form:		
Mål:		

Gulvnivå: 0,2 over under bakkenivå

Tuftens og dørens orientering i forhold til himmelretninger og strandlinje

Anmerkninger og/eller skisse over hele feltet:

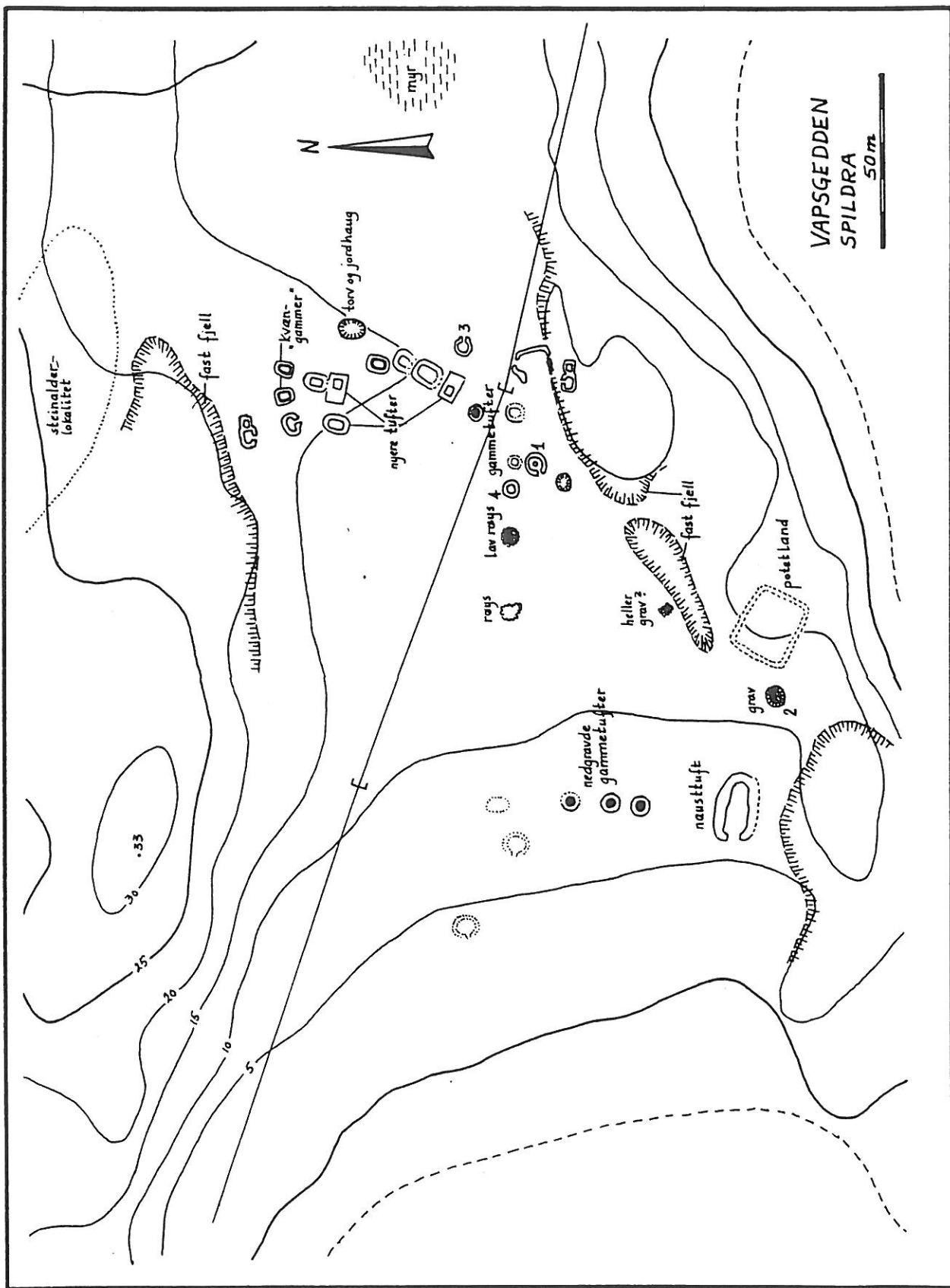
Tuft nr. 1 er nok så lik nr. 2 men ligger noe dypere i bakken og er bedre markert. Nr. 3 er usikker. Tuftene kan være etter "kvængammer", ca. 120 m mot SSV, 50 m fra Samfunnshuset er ei fjæremile lagt i malkanten, avmerket på kartet.

Tuftene kan være etter Nils Nilsen Kierbech året 1777. (se I. Bjørklund 1985: 101)

Antall tufter i feltet: 2 (3)

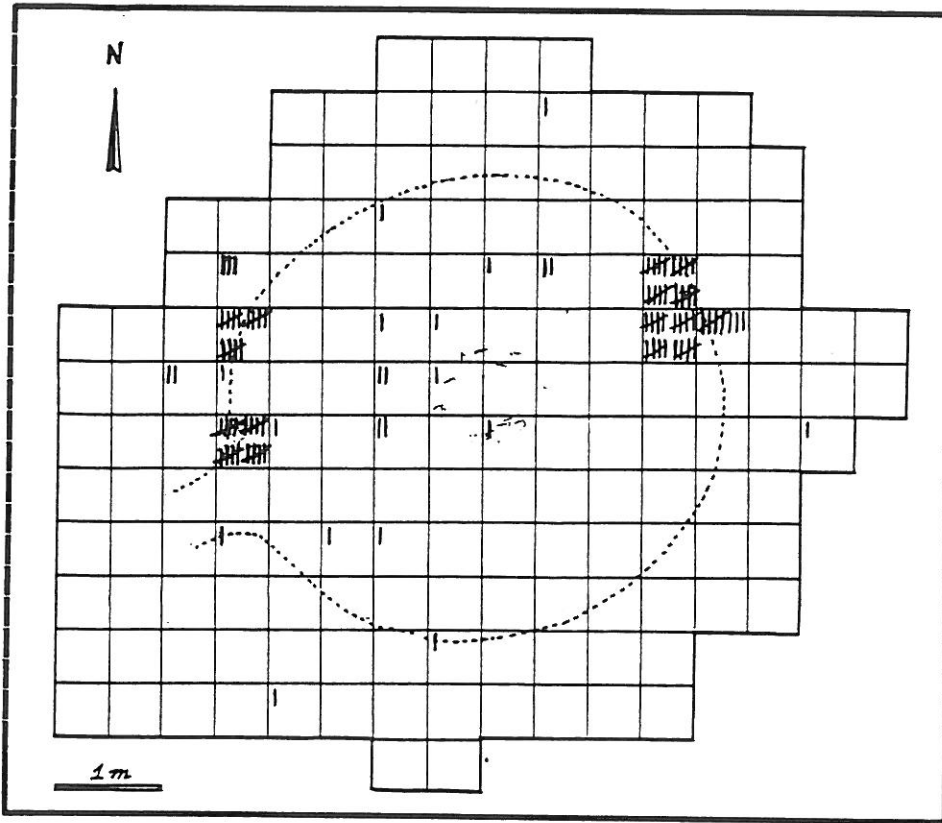
Vedlegg 13

SKREVET AV: Sven Erik Brydeland
 24/4-94

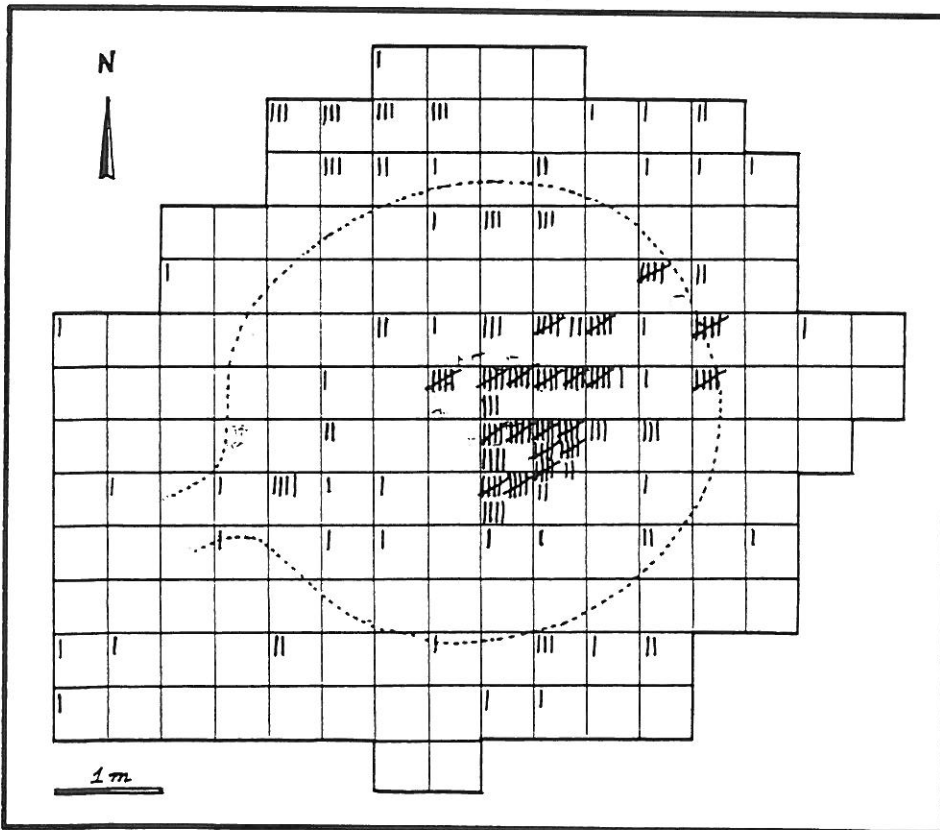

Vedlegg 14

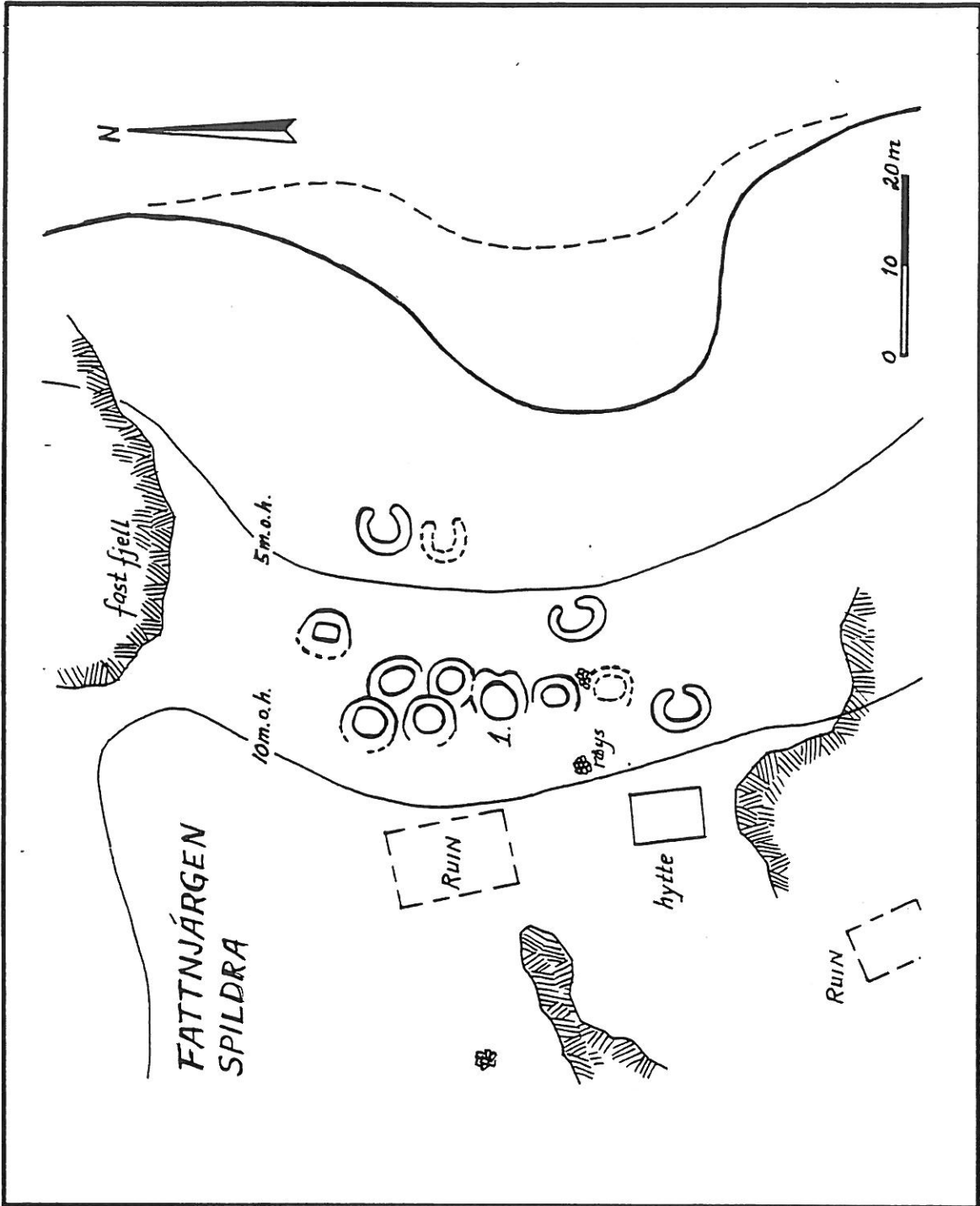
TUFT 1, VAPSGEDDEN, SPILDRA

Vedlegg 15: Fordeling av ubrente bein

Vedlegg 16: Fordeling av jernsaker

Vedlegg 17

Figur 1.

SYSTEMATISKE VARIASJONER I LOKALISERINGS ANGIVELSER I
SKATTEMATERIALET FOR KVENVANGEN.

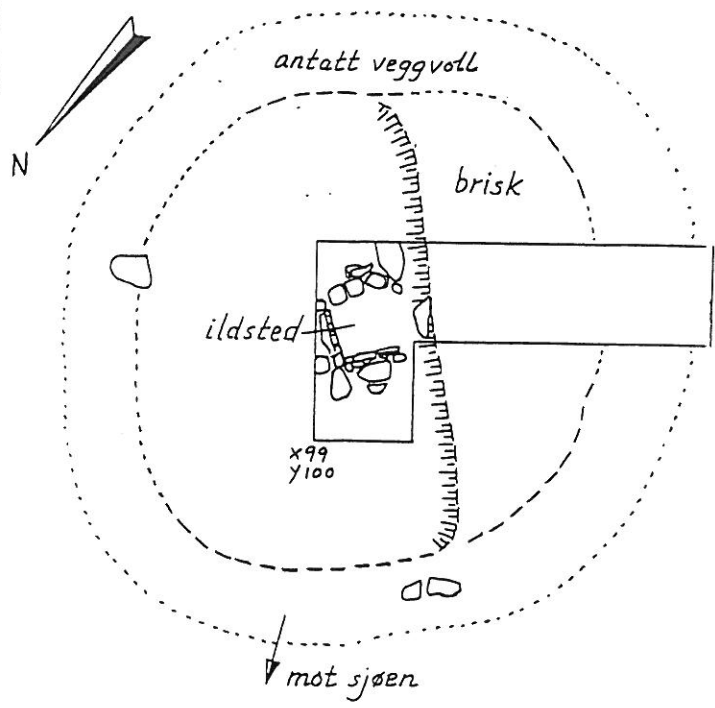
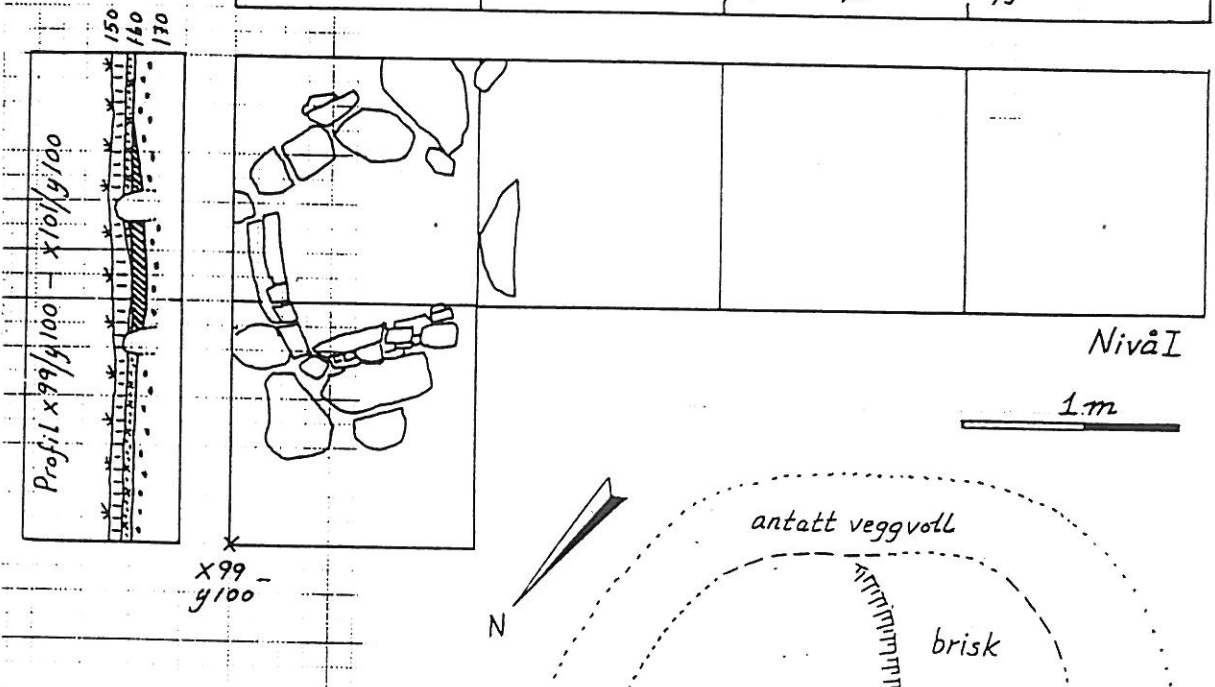
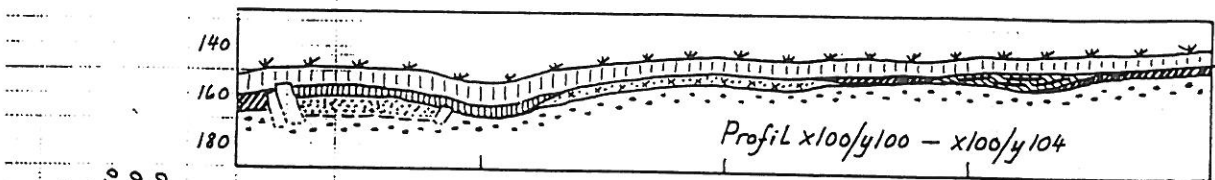
	"Kuens- fierden"	Spildra	Jøkel- fjord	Bur- fjord	Kvite- berg	Skorpa	Nøklan	Straume
SVENSK SKATT								
presumptivt innkrevd om vinteren:								
1560 - 1562:	X	X						
1563 - 1575:		X				X		
1576:		X		X		X		
1577 - 1578:		X		X				X
1579 - 1596:		X		X	X			X
DANSK-NORSK SKATT								
presumptivt innkrevd om sommeren:								
1598:			X	X				X
1605/06:			X	X				X
1609:			X	X				X
RUSSISK OG SVENSK SKATT								
presumptivt reflekterende bosetnings- bildet om vinteren:								
1611/13:		X				X	X	

Piler med tall i parentes angir antallet person-identifikasjoner mellom ulike lokaliserings-angivelser i lister som presumptivt oppgir bosted på ulik tid av året.

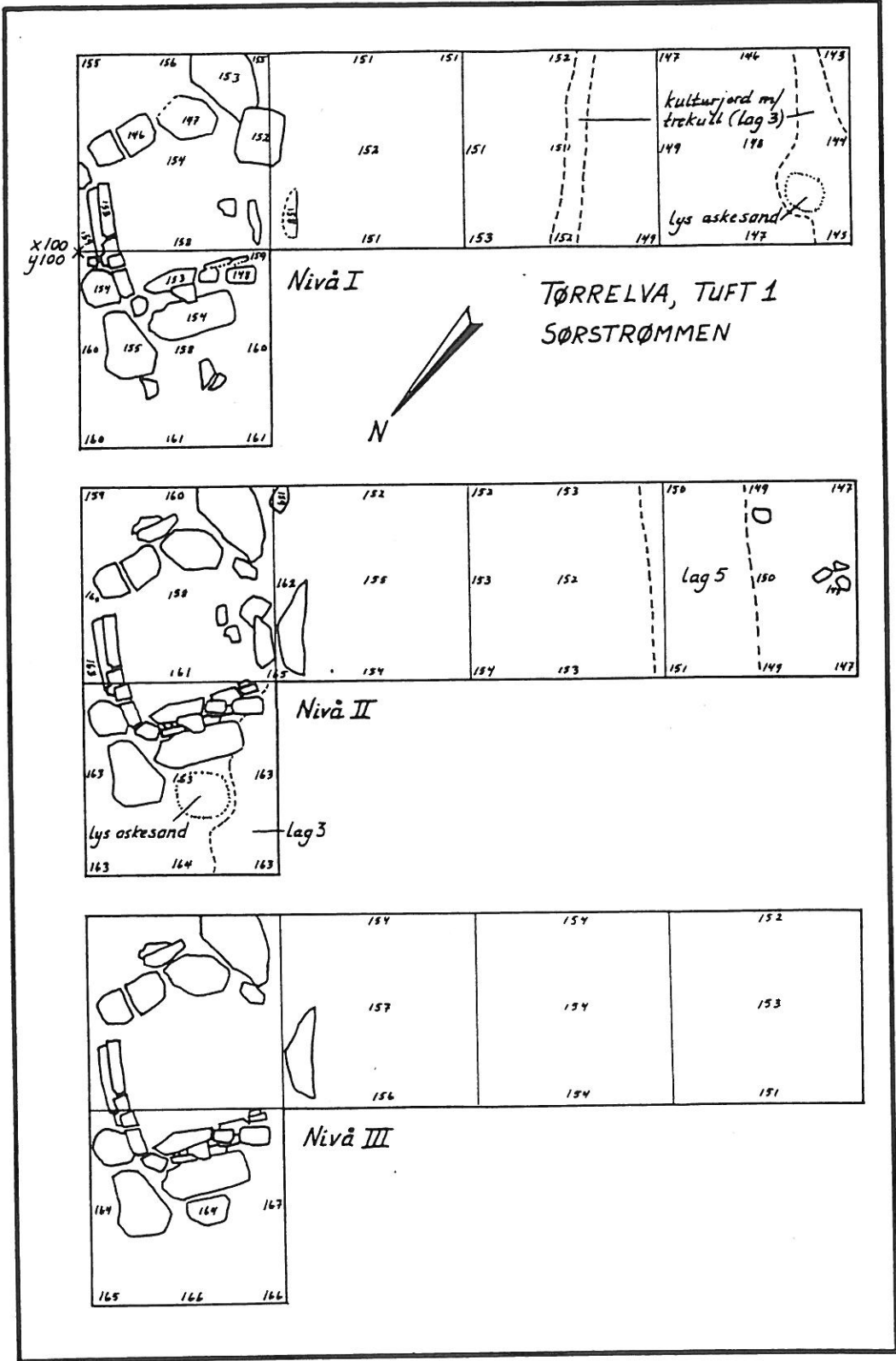
Tegnforklaring:

- gresstorv
- feit, brunsvart jord m. bein
- feit, svart kulturjord m. endel trekull
- grøtt kulturlag m. sand + spredt trekull
- brunt lag m. gammel torv, lite trekull
- gråbrun: askesand

TØRRELVA, TUFT 1
SØRSTRØMMEN
KVÆNANGEN KOMMUNE

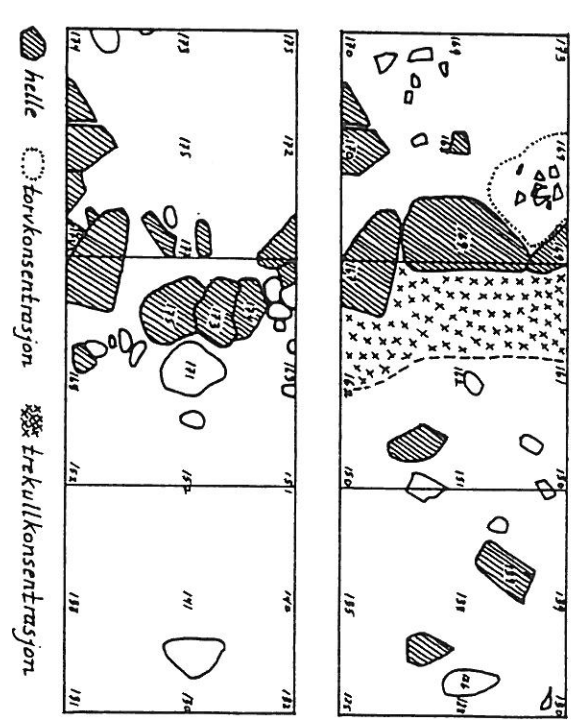
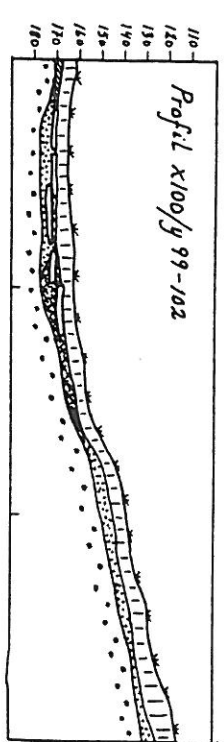
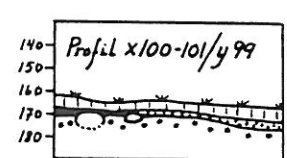
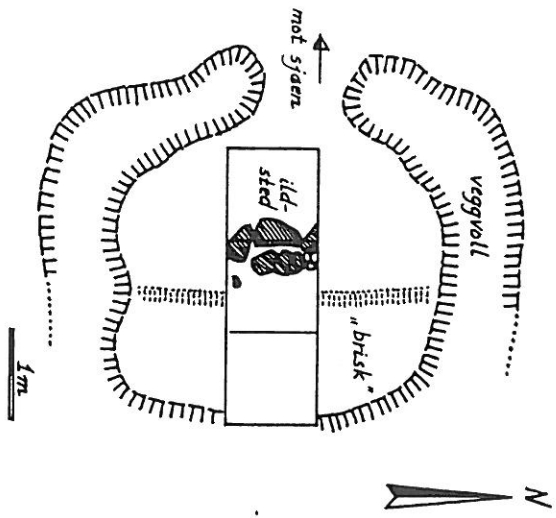

mot sjøen

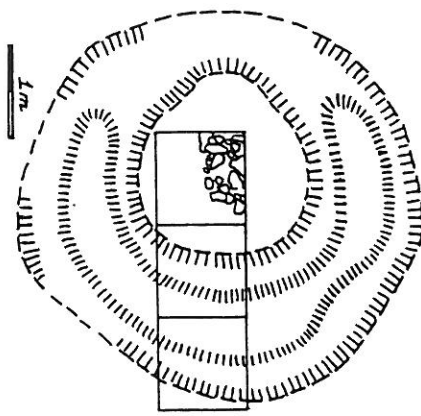

SLETTNES, TUFT 2
 JØKELFJORD
 KVÆNANGEN KOMMUNE

- gresslorv
- mørk, trekullholdig jord
- svart, feit trekullholdig jord
- mørk jord og grus m/ spredt trekull
- steril grunn

PRINSIPPSKISSE

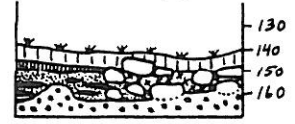

INNERVIKDALEN
JØKELFJORDEN
KVÆNANGEN KOMMUNE
STRUKTUR 1

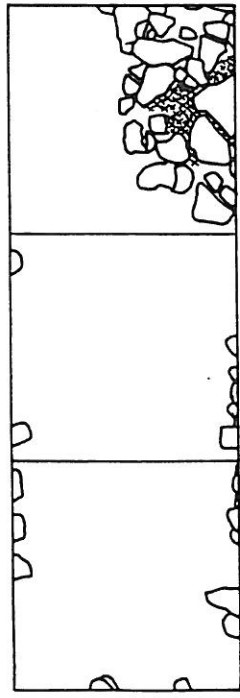

- gressetorv
- brun, hardpakket jord m. spredt trekull
- grøsvart jord m. trekull
- rødbrun sandjord m. linsjer av svart, feit og trekullholdig jord
- svart, feit og løs jord m. mye trekull og linsjer av gammel torv og sand
- steril grunn

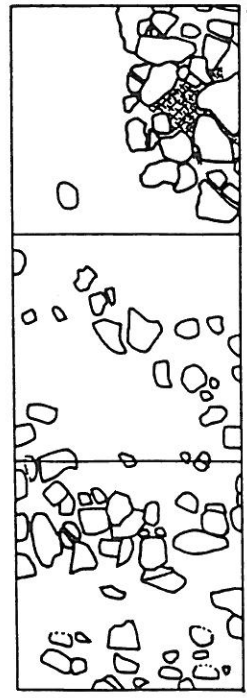
PROFIL x100-101/y100

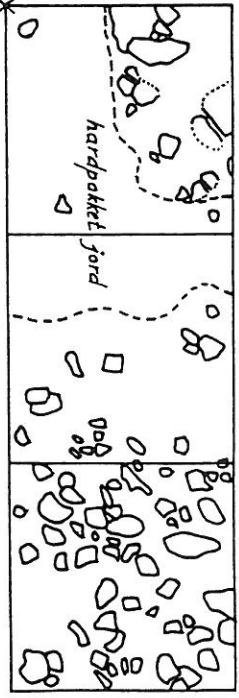
Nivå 3

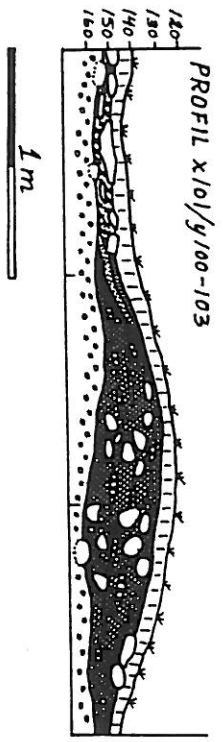
Nivå 2
x100
y100

Nivå 1

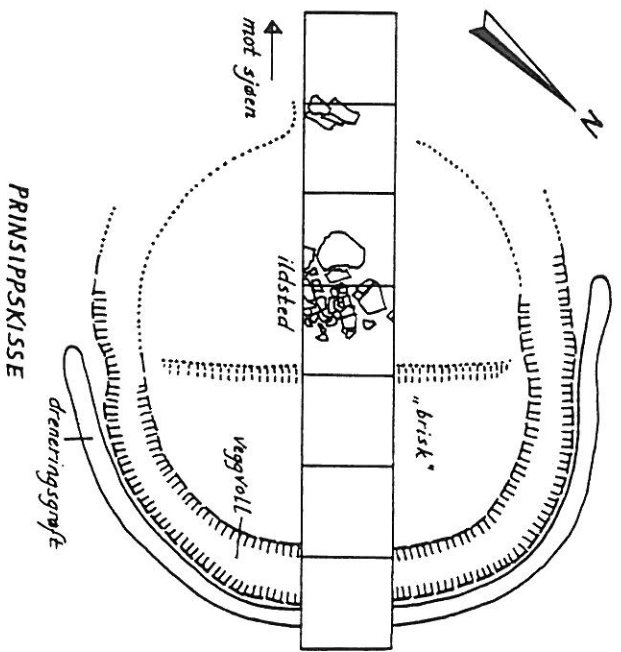

PROFIL x101/y100-103

GILDENLUOKTA, TUFT 1
 SPILDRÄ
 KVÄNANGEN KOMMUNE

- grässtorv
- svart, fet, tvekullholdig jord med
linser av gulbrun asksand och branta bein
- grålig tvekullblandat sand och grus
- rödlig sand och grus med sprödt tvekull
- koncentrationer av tvekull och brant never
- lassar med gammal torv
- steril gräsgrunn

GILDENLUOKTA, TUFT 1 SPILDRA

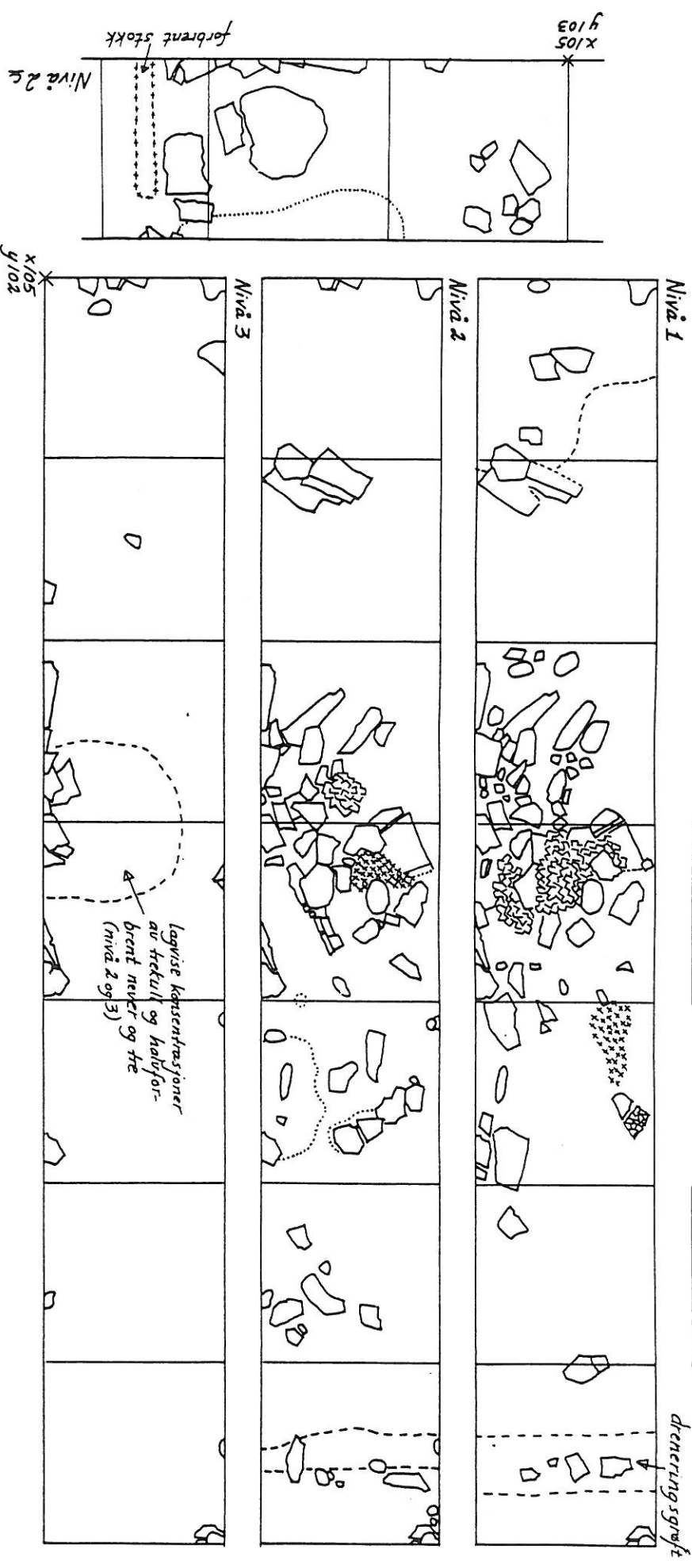

Nivå 2c

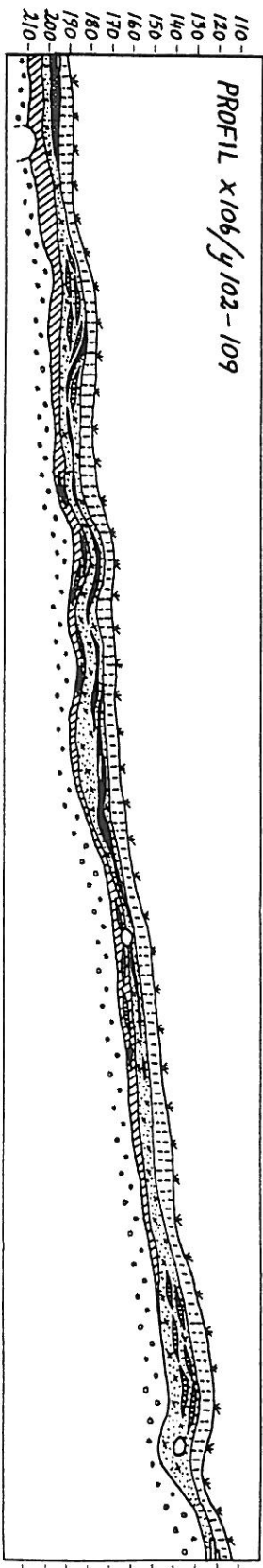
- knust steinhelle
- trekkullkonsentrasjoner
- linsjer av gammel torv

1m

dreneringsnett

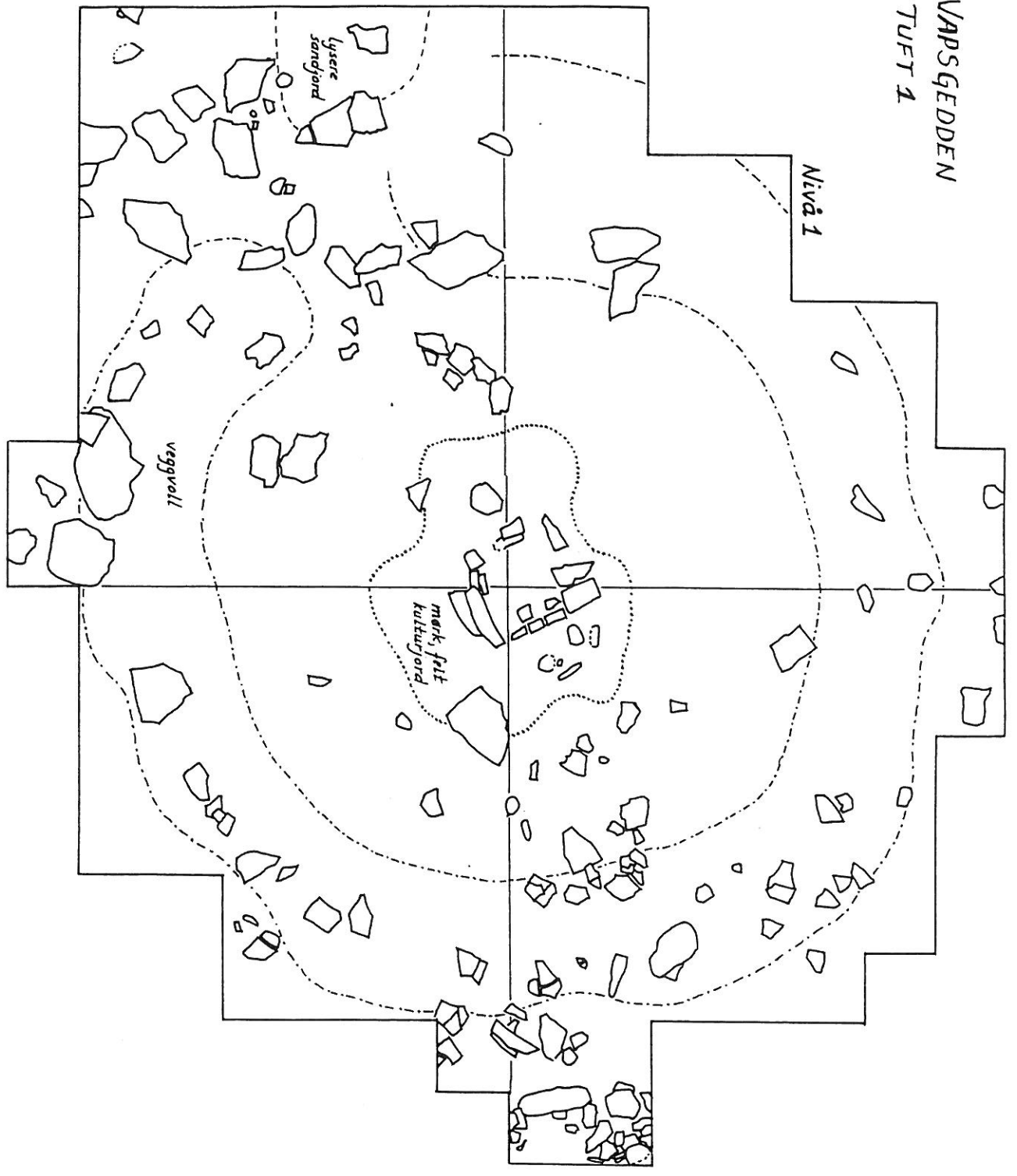

PROFIL X106/y102-109

VAPSGEDDEN
TUFT 1

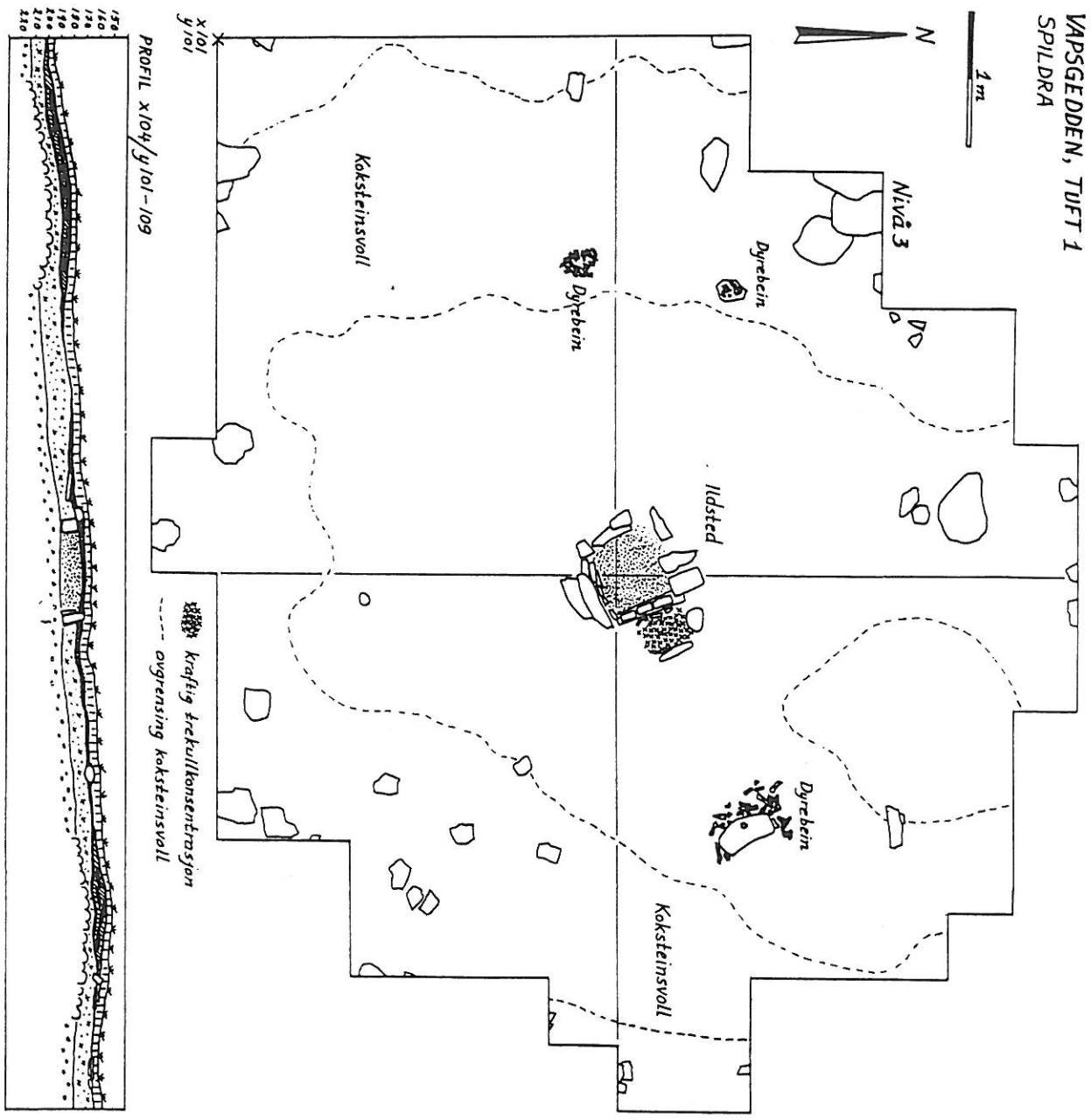
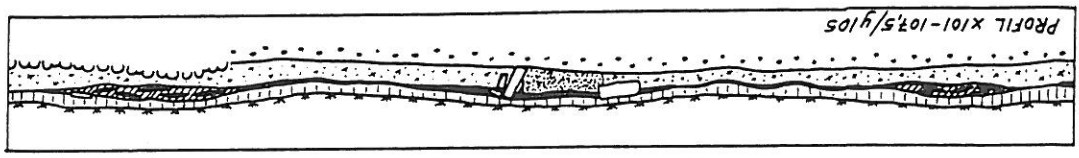
Nivå 1

VAPSGEDDEN, TUFT 1
SPILDRA

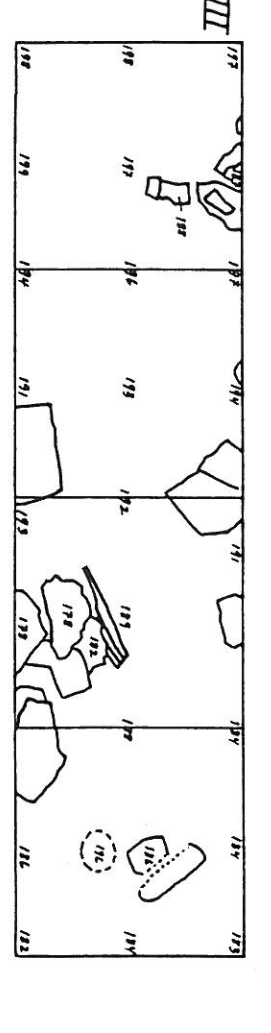
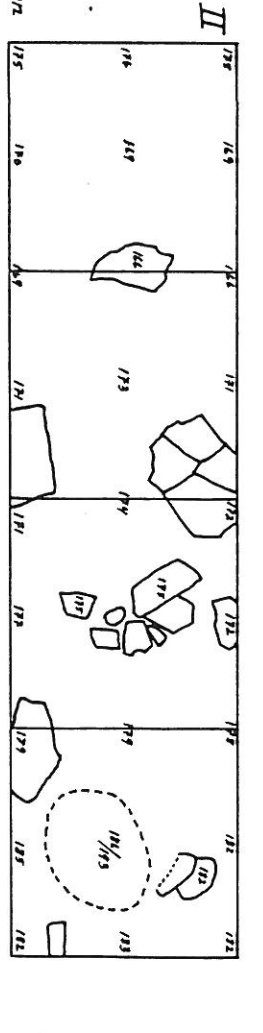
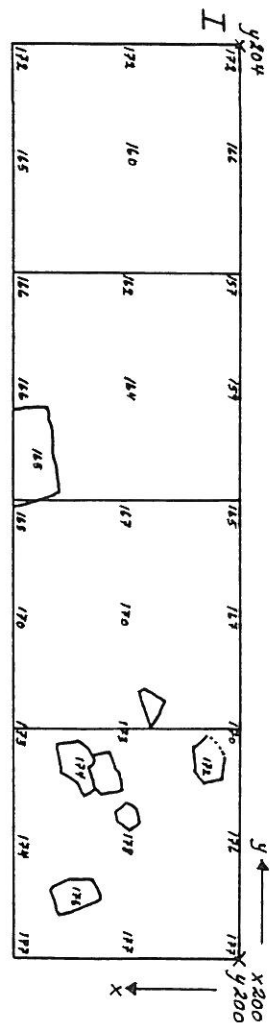
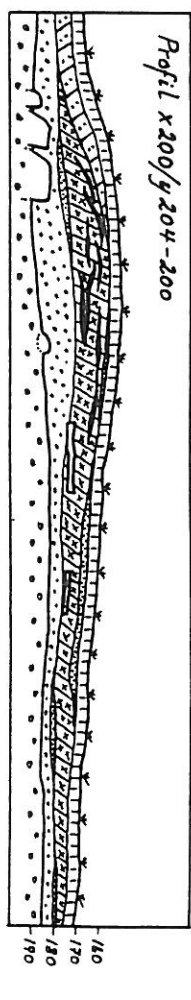
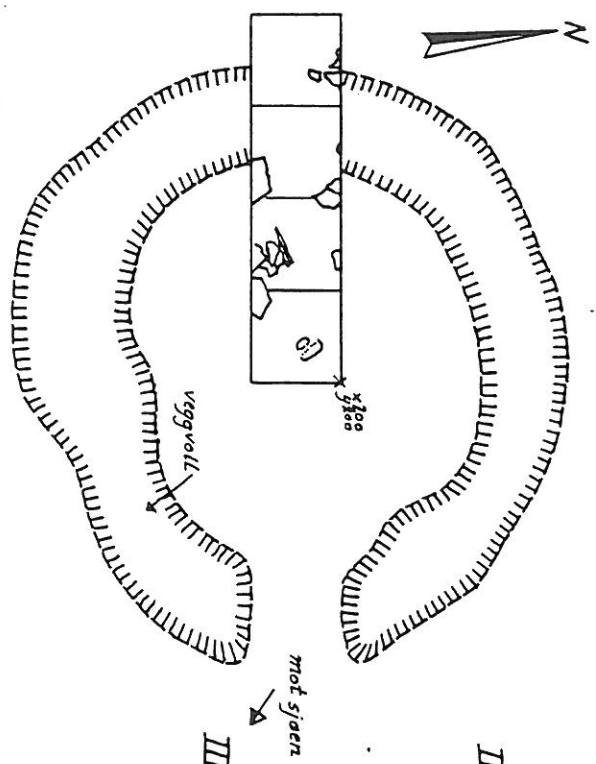

- gressstorv
- mark, feit kulturlag m. endel trekull
- grågul askesand m. brente beinfragmenter
- kulturlag av grå sandjord m. spredt trekull
- koksteinsvoll
- steril grunn
- gammel torv, opprinnelig overflate (?)
- gråbrun sandjord m. gamle forlinsler

VAPSGEDDEN, TUFT 3
 SPILDRÅ
 KVÆNANGEN KOMMUNE

- gresstorv
- skjellsand
- gammel torv
- grålig sandjord
- gråbrunt kulturlag m. til dels mye trekull
- lysere lag av sand og grus, litt trekull
- steril sand- og grusgrunn

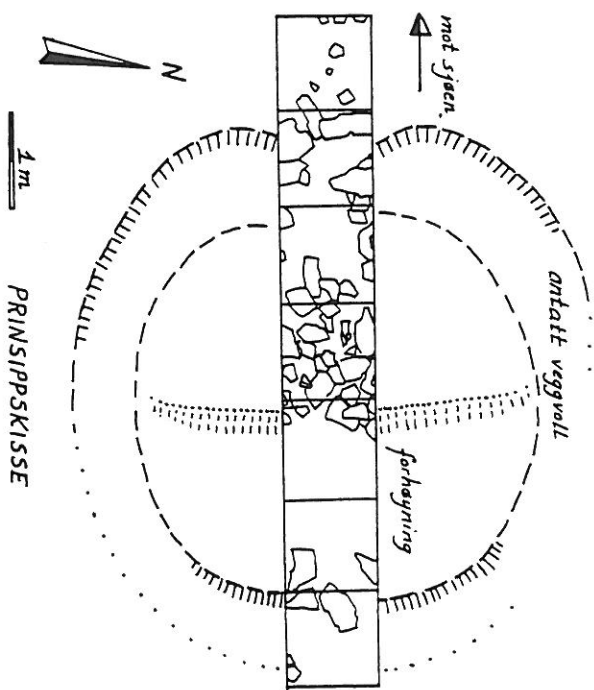

1m

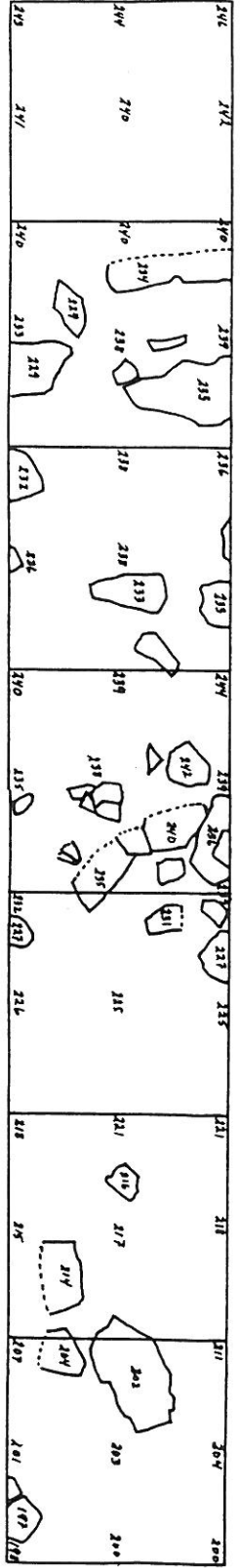
1m

- gresslorv
- gråbrunt, tettpakket lag m. gammel torv
- svart, fett, torvaktig jord
- svak kulturløstærket grå sand
- steril grunn

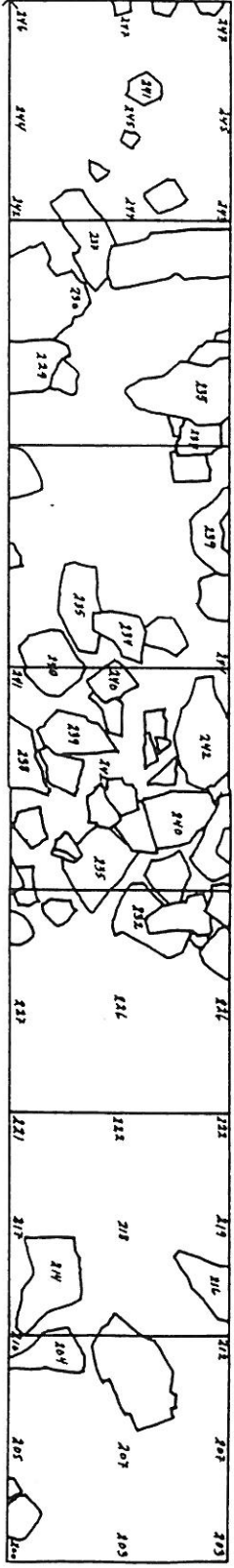
VAPSGEDDEN, TUFT 4
 SPILDRÅ
 KVÆNANGEN KOMMUNE

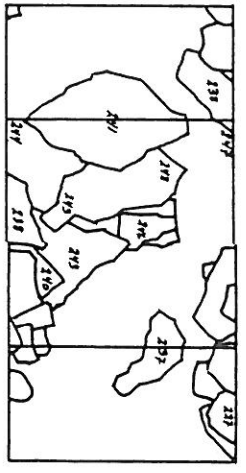
Nivå I

Nivå II

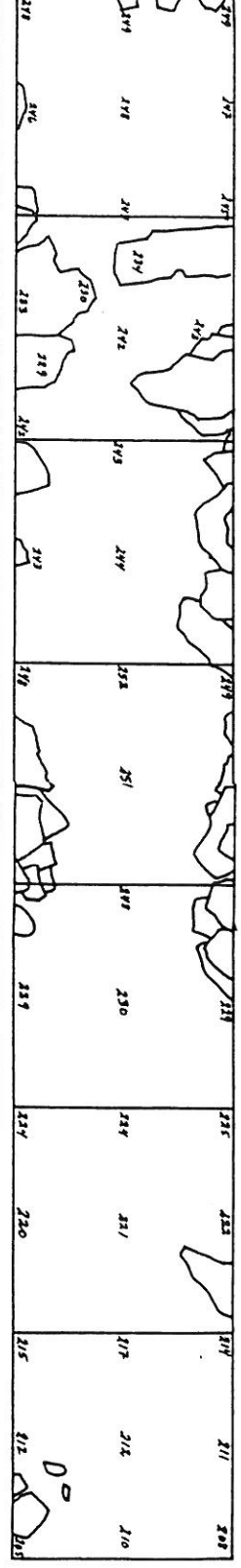
Nivå II b

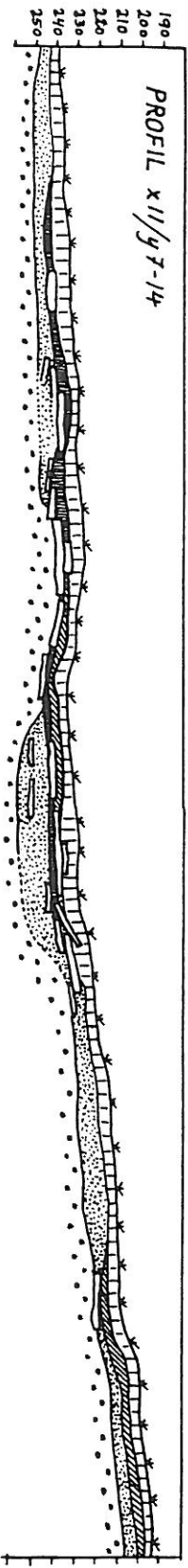
VAPSGEDDEN, TUFT 4
SPILDRÅ

X
y
7

Nivå III

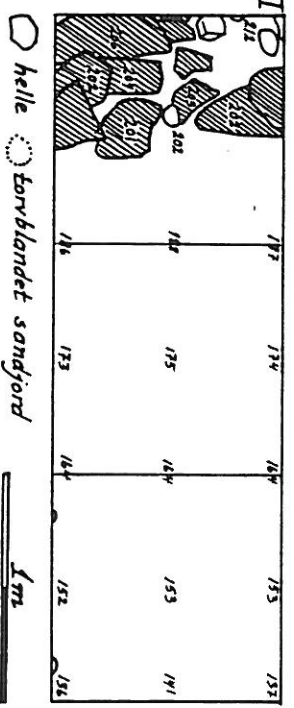
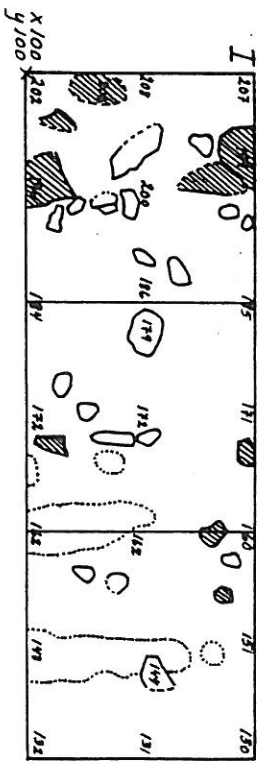
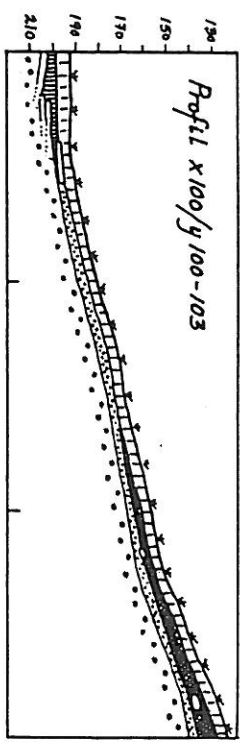
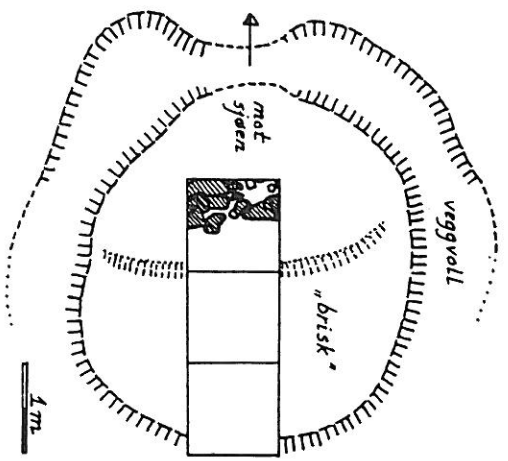

PROFIL x11/y7-14

FATTNJÄRGEN, TUFT 1
 SPILDRÄ
 KVÄNANGEN KOMMUNE

- gressstorr
- rödlig, torvblandat sandjord
- svart jord m/ gammelt torv og mye trekull
- grålig gruslag m/ noe torv og trekull
- brun, tett torvjord uten trekull
- steril grusgrunn

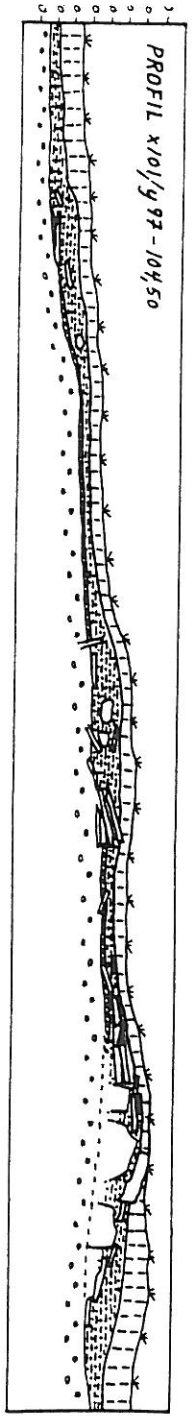
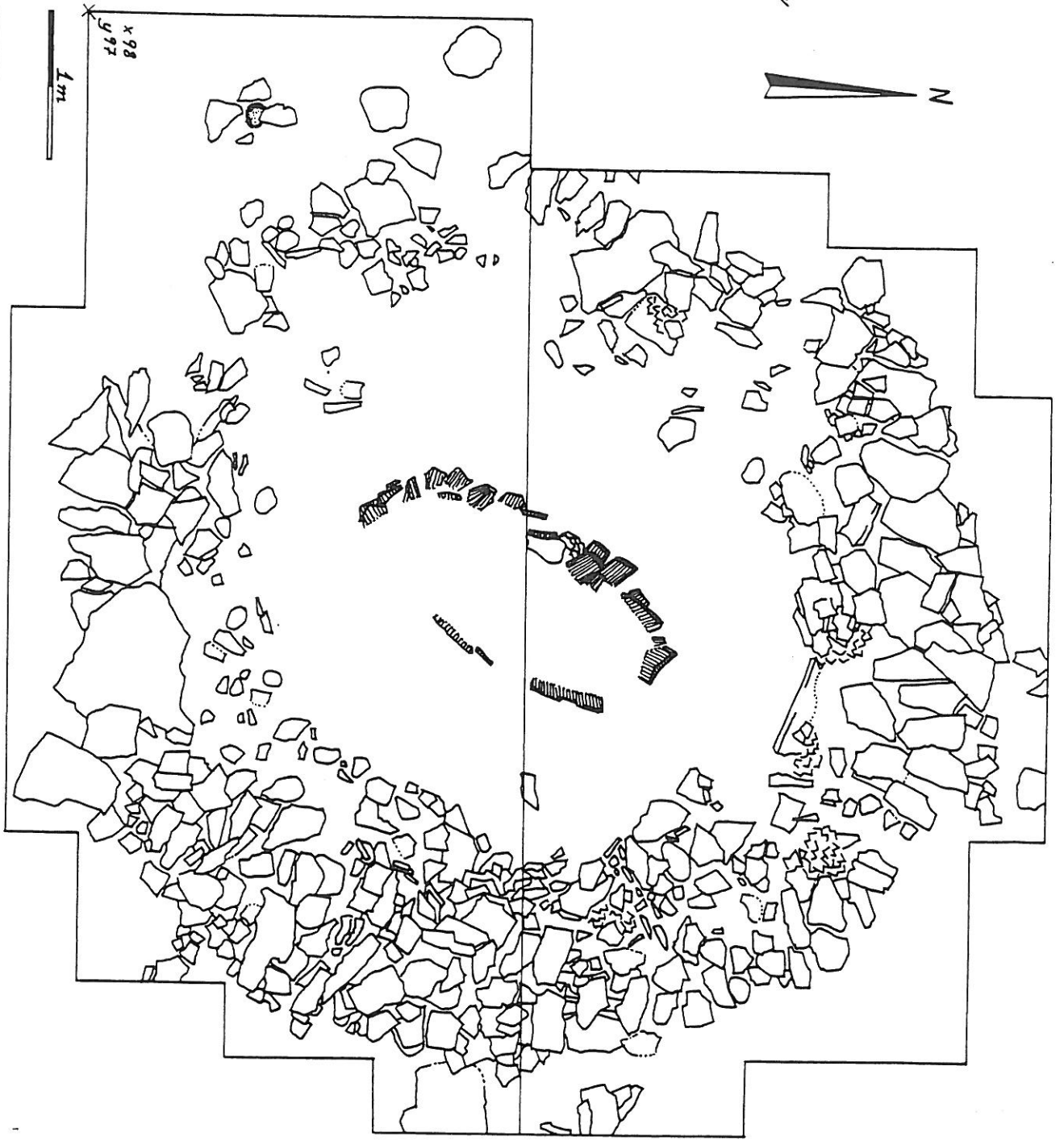
○ helle
 ○ torvblandet sandjord

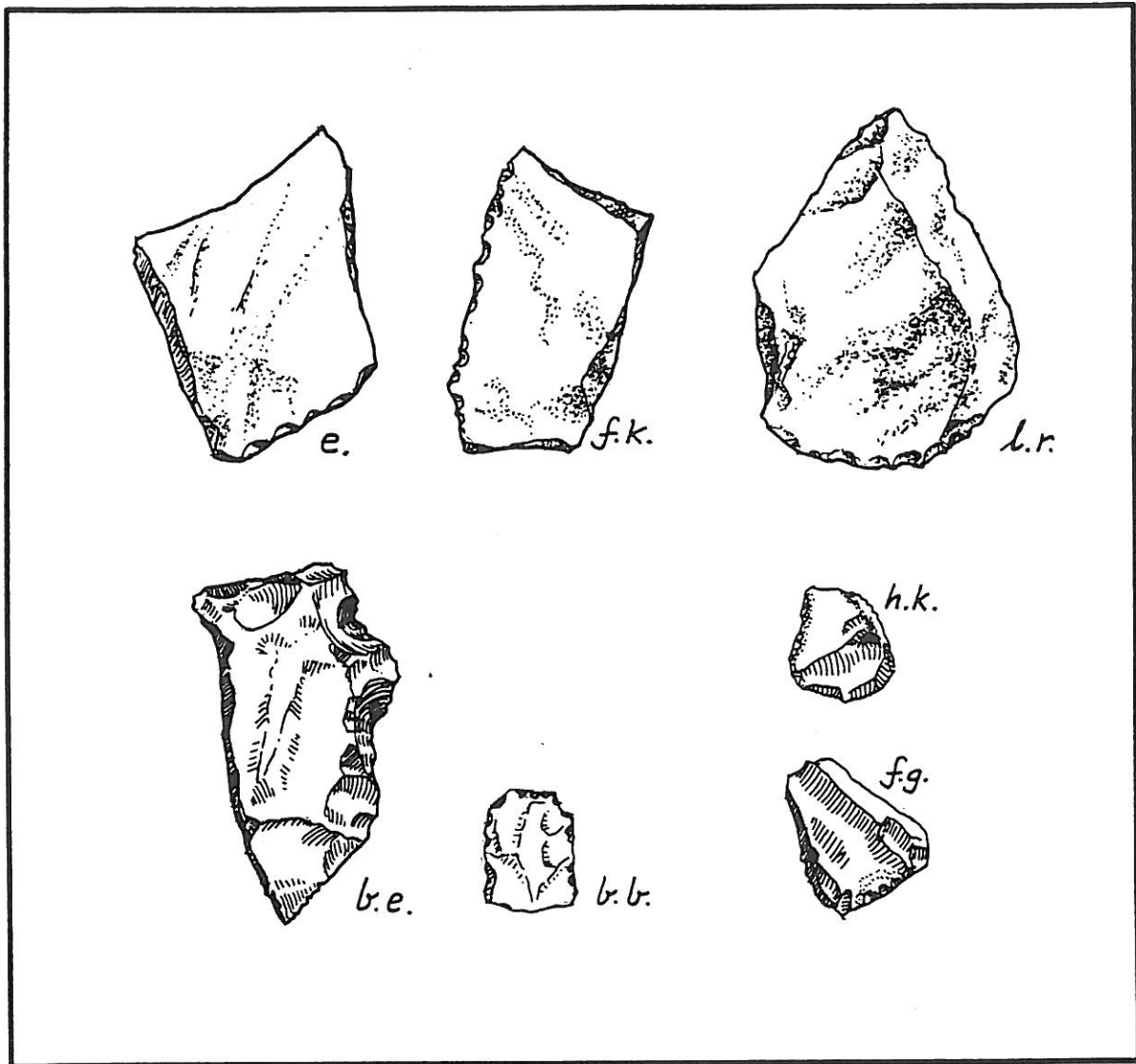

VAPSGEDDEN, "TUFT" 2
 SPILDRÅ
 KVÆNANGEN KOMMUNE

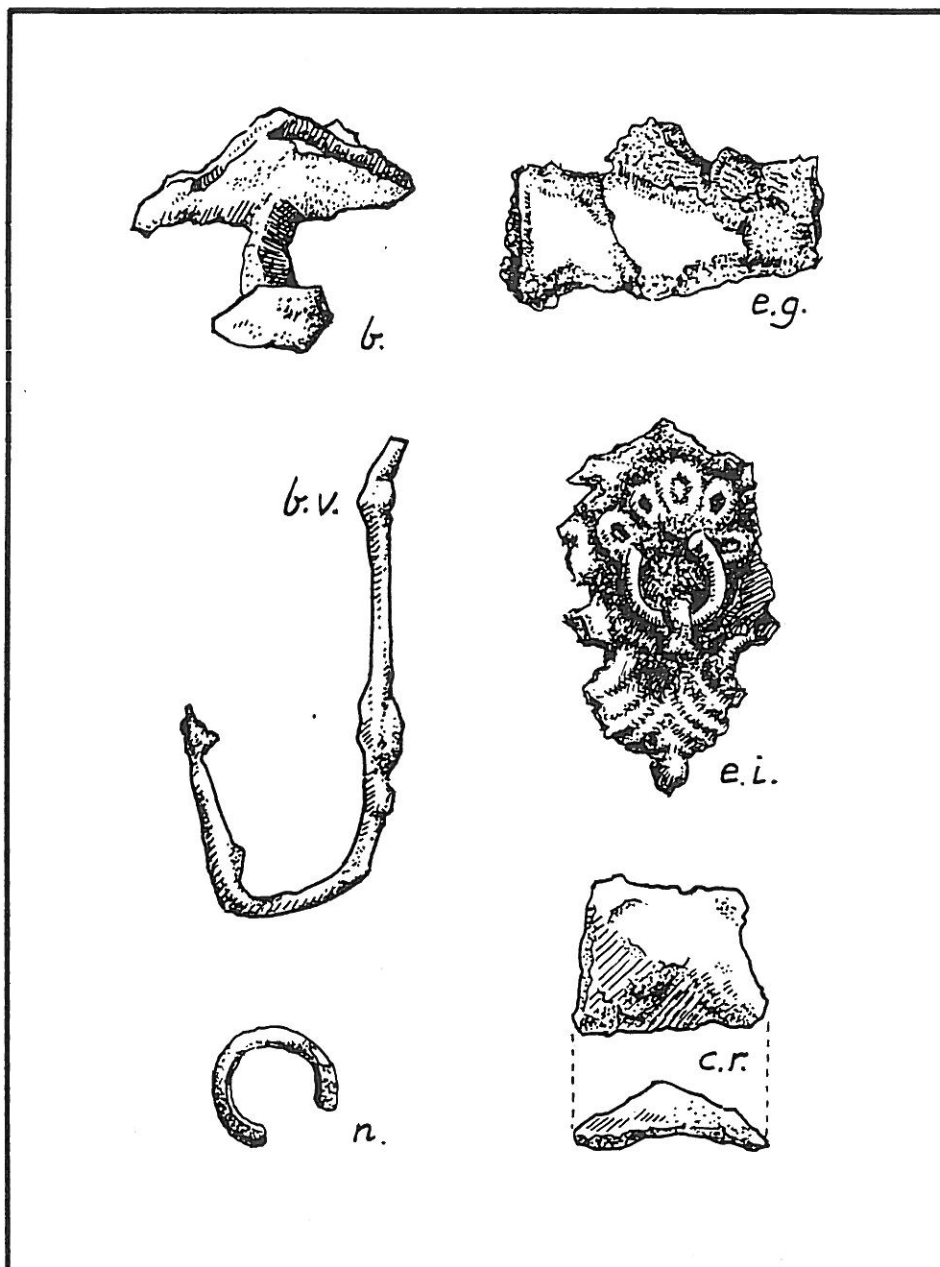
Tegnforklaring:

- gresssturv
- grå sandjord m. noe torv
- komprimert torvlag
- steril grunn

Steinartefakter fra gammetufter på Spildra: e.: kvartsskraper fra Gildenluokta, f.k. og l.r.: kvartsskrapere fra tuft 1, Vapsgedden, b.e. og b.b.: «ildflint» i chert fra Fattnjärgen, h.k. og f.g.: idflint fra tuft 1, Vapsgedden.

Jern- og metallartefakter fra gammetufter på Spildra. b.: jernnagle fra tuft 4, Vapsgedden, e.g.: Jernbeslag(?) med pålagt bronseblikk fra tuft 1, Vapsgedden, b.v.: fiskekrok fra tuft 1, e.i.: del av bronsesmykke fra tuft 1 (dobbel størrelse), c.r.: naglehode fra tuft 1, n.: bronsering fra Gildenluokta.

Tabell over ^{14}C dateringer

Lab. ref.	Tuft / lokalitet	^{14}C alder før nåtid	Kalibrert alder
T-11711	Tuft 1, Fattnjárgen	285 +/- 60	AD 1520 - 1665
T-11712	Tuft 1, Gildenluokta	365 +/-50	AD 1455 - 1635
Tua-1072	Tuft 1, Gildenluokta	75 +/- 80	Y.enn AD 1685
T-11713	Tuft 1, Slettnes	280 +/- 70	Y.enn AD 1515
Tua-1073	Tuft 1, Slettnes	115 +/- 75	Y.enn AD 1675
T-11714	Tuft 1, Tørrelva	335 +/- 40	AD 1485 - 1645
T-11715	Tuft 1, Tørrelva	455 +/- 70	AD 1420 - 1480
T-11716	Tuft 1, Vapsgedden	320 +/- 45	AD 1490 - 1650
T-11718	Tuft 1, Vapsgedden	375 +/- 45	AD 1450 - 1630
T-11717	Tuft 3, Vapsgedden	80 +/- 40	Y.enn AD 1700
Tua-1295	Tuft 4, Vapsgedden	135 +/- 65	Y.enn AD 1670
T-12140	Struktur 1, Innervika	2065 +/- 55	BC 160 - AD 5

Vapsgedden, Spildra, Kvænangen kommune, Tuft I
Ben från det lilla offret mellan två stenar

Fynd 158-164, obrända djurben

Bestämningar

Funn 158	<u>Får/get</u> Rörensfragm, medial del av hö skenben? sannolikt märkeklaven	1	2.8 g
Funn 159	Större däggdjur, ej identifierat revbensfragment	1	5.5 g
Funn 160	Ett benfragment, dåligt bevarat ej identifierat	1	0.4 g
Funn 161	<u>Får</u> Vänster hälben, saknar epifys? (eroderat) ålder < 3 år (Schmid 1972: Table IX)	1	5.4 g
Funn 162	<u>Får/get</u> bäckenfragment, vänster höftben sannolikt märkeklaven (eroderad)	1	3.6 g
Funn 163	<u>Får/get</u> fragment av höger överarmsben med nutritionshål, medalt-supradist. fragment	1	3.2 g
Funn 164	<u>Får/get</u> Andra tåbenet, avslutad fusion (eroderad) Ålder: > 1/2-3/4 år (Schmid 1972: Table X)	1	0.6 g

Det samlade benfyndet består av sju obrända ben. De varierar i storlek mellan 16-51 mm. Totalt väger benen 21.5 g, varav 15.6 g kunnat identifieras (73%). Fler-talet ben kommer från får eller get (5). I ett fall är det genom tydliga morfologiska karaktärer (jfr Boessneck et al 1964:104-5) säkerställt att benet är ett fårben. Ett fragment stammar från ett större däggdjur än får - kanske nötkreatur eller häst. Näringen inne i benen förefaller att ha utnyttjats, eftersom de är fragmenterade och sannolikt märkeklavena.

Det kan inte avgöras om ben från ett eller flera får ingår i bensamlingen. Minimi-antalet är dock ett och den individen har nått en ålder av minst 1/2 och högst 3 år vid tiden för slakten (jfr Schmid 1972: Table IX). Tidpunkten på året för slakten kan inte avgöras och heller inte om individen var av han- eller honkön.

Jag har även jämfört detta fynd med fåroffret för att söka avgöra om fragmenten i denna samling kan utgöra de saknade delarna i offret. Funn 158, 162 och 164 skulle

kunna härstamma från samma individ som i offret. Funn 161 och 163 kan däremot inte höra till detta. De kommer med säkerhet från en annan individ. Därför är det sannolikt att de två fynden inte är absolut samtida.

Från uteslutande osteologisk utgångspunkt kan det inte hävdas att detta fynd är ett offer. Både från historiska källor och arkeologiska fynd (Iregren 1985) känner vi den samiska seden att "gömma undan" ben efter måltider. Den osteologiskt sett mest sannolika tolkningen är att fyndet utgör matavfall. Artsammansättningen tyder på detta liksom mörkfärgningen. Många av fårkroppens delar finns likaså representerade. Man kan alltså inte tala om ett särskilt urval av arter eller kroppsdelar, som kunde indikera ett offer. Offermåltid? Ja, kanske med tanke på placeringen av benen mellan de två hällarna.

1995-09-22

Elisabeth Iregren

Elisabeth Iregren

Använd litteratur

- Boessneck, J., Müller, H-H. & Teichert, M. 1964. Osteologische Unterscheidungsmerkmale zwischen Schaf (*Ovis ammon* Linné) und Ziege (*Capra hircus* Linné). *Kühn-Archiv* 78. Band, Heft 1/2.
- Iregren, E. 1985. Osteological evaluation of reindeer bone finds from the territory of the Southern Saamis pp. 101-113. In Bäckman, L. & Hultcrantz, Å. *Saami Pre-Christian Religion. Studies on the oldest traces of religion among the Saamis.. Acta Universitatis Stockholmiensis* 25.
- Schmid, E. 1972. *Atlas of Animal Bones. For prehistorians, archaeologists and quaternary geologists*. Elsevier Publishing company, amsterdam-London-New York.

Vapsgedden, Spildra, Kvænangen kommune, Tuft I Fåroffer

I bensamlingen låg ett stort antal delar av ett enda får samlade. De 122 identifierade fragmentens vikt uppgår till 362 g (tab.). Detta motsvarar en identifieringsgrad om 98 %. Kraniesömmarna förlopp mellan pannben och hjässben visar tydligt att detta inte var en get (Boessneck et al 1964:19.)

Individens ålder visas av tandväxlingen och epifyssammanväxningen. De sammanväxta epifysema i överarmsbenets nedre del och i strålbenets övre del visar att fåret var över 1/4 år vid tidpunkten för slakten. I andra tåbenet är sammanväxningen avslutad vilket sker vid 1/2-3/4 års ålder. I första tåbenet pågår processen. Också denna ska vara avslutad vid 1/2-3/4 års ålder (Schmid 1972:Table IX), vilket således är den ålder som fåret uppnått. Med en hypotes om lammning under våren borde offret ha skett under senhöst eller vinter.

Tandframbrott och -växling kan inte ge en exaktare tidpunkt för slakten än epifyssammanväxningen. Första molaren är frambruten och i slitning, vilket innebär att minst 1/2 års ålder har nåtts. Den andra molaren bryter igenom underkäkens benvägg, men den är inte i slitnivå. Detta betyder att 1 års ålder inte har uppnåtts (Schmid 1972:Table X).

Tab.

Styckning och utnyttjande

Av tabellen framgår att kranium, kroppens centrala delar, främre extremitet samt nedre extremitetsdelar är väl representerade. Det mesta av djurkroppen har deponerats. Tydligt demonstreras emellertid att vissa delar av kroppen inte ingår. Dessa är i många fall naturligt anatomiskt sammanhörande.

Fårfiol och sidor

Bäckenben, lårben och skenben från båda sidor saknas sålunda (se fig.). Här har uppenbarligen fårfiolerna tagits åt sidan vid depositionen. Även alla revben saknas i fyndet. I detta fall kan man föreställa sig att sidorna med det tunna skiktet av kött röckts för egen konsumtion. Med fårfiolerna har också knäskålarna och delar av höger vrist sannolikt följt. Höger centrotarsale visar skärspår efter denna styckning. Distala delen av höger strålben visar likaså skärspår. Avsaknaden av dessa delar och skärspår i just dessa leder visar en vanligt förekommande typ av partering och sannolikt vidare matberedning.

Svårare att logiskt förklara styckningsmässigt är avsaknaden av höger bogblad och delar av både vänster och höger handlov. Kanske visar den låga förekomsten av handlovsben att en primär styckning skett just här. I vänster vrist bär således både det distala mellanfotsbenet och språngbenet skärspår. Flertalet klövben saknas liksom vissa andra tåben och vidhängande sesamben. Detta kan möjligen höra samman med inledande flåning av fårkroppen.

Ingen mörghlyvning

Det är mycket troligt att köttet av fåret utnyttjats, men märgen har man inte rört. Om inte köttet hade konsumerats så hade skelettelementen sannolikt inte deponerats enstaka. Viktigt att poängtera är att inga rörben eller andra ben med mörghinnehall har klivits. Detta avviker starkt från den bevisade mörghlyvningen i de båda fynden mellan hållarna i samma tuft.

Behandling av fårhalsen

En annan typ av utnyttjande visar styckningen av halsen (fig.). Renar avlivs ofta genom att man sticker en kniv direkt i ryggmärgen. Ofta "friläggs den från ben" genom att huvudet böjs i förhållande till halsen och det uppstår en "glipa" mellan kranium och 1a halskotan. Om avlivningen skett på detta sätt med fåret kan inte avgöras. Möjligt är att man i stället huggit mellan 1a och 2a halskotan. Vid utgrävningen hittades sålunda den 2a halskotans tandutskott kvar i anatomiskt läge inne i 1a kotan.

Den 1a, den 6e och 7e halskotan är hela i fyndet. Som emellertid framgår av figur har halskotspelaren styckats i smådelar. Minst fem hugg har kotorna fått motta och alla är de tvärklivna. De mörkfärgade partierna på bilden saknas i fyndet. Halsregionen innehåller mycket kött och styckningen kan vara styrd av människornas konsumtion i samband med offret. Men med tanke på att styckningen är så speciell kan den ha haft en direkt rituell innebörd.

Övriga kotor

Halsen är avgjort mer sönderstyckad än den övriga kotraden. Inga andra kotor är tvärstyckade på det sätt som gjorts av halskotspelaren. Bland bröstkotorna saknas emellertid fyra av de tretton kotor som ska ingå. I länderna saknas en av de sex kotor som bildar den regionen (se fig).

Deponering, offerritual

Benen låg väl samlade på en yta av ca 25 x 25 cm. Djupet var 14 cm. Skallen har legat centralt i bengömman men har fallit isär. Underkäkarna har inte nedlagts sammanhängande med skallen. Ben från olika kroppsdelar ligger nära varandra eller är ibland placerade upp-och-ner etc. Man har vid nedläggningen således inte strävat efter en anatomisk korrekt placering av de olika skelettelementen. Depositionen är emellertid noggrant utförd med även de minsta benen nedlagda i samlingen.

Ett mindre antal skelettelement har dock deponerats tillsammans. I dessa fall har benen sannolikt hängt samman genom kött/köttrester och/eller kvarsittande senor. Dessa är: första halskotan och andra halskotans tandutskott, två halskotor, två bröstkotor, två bröstkotor, två ländkotor, sista ländkotan och del av korsbenet, båda mellanfotsbenen med hela vristen resp. vissa av vristbenen, ett armbågsben och strålben, ett 1a tåben med sesamben, tåben I och II, tåben II och III, tåben II och III,

Sammanfattning

Den osteologiska tolkningen av detta fynd är otvetydig. Här har större delen av ett lamm avsiktligt deponerats. De delar som saknas av individen är sammanhängande men avgränsade delar av djurkroppen. Benen av lammet har inte märkekluvits, men sannolikt har köttet tagits till vara. I annat fall skulle inte kroppen vara uppdelad i enstaka skelettelement. Inga andra djurarter finns representerade och artefakter har heller inte påträffats i fyndet.

Fyndet är, i sin sammansättning, nära nog identiskt med de renoffer (lokal C och G), som undersökts av Iregren och Zachrisson i Västerbotten, Sverige (Iregren 1985). Där hade alla ben av en enda ren lagts i ett litet röse. Renen var den enda representerade arten. De flesta revben saknades i båda offren dvs sidorna hade inte deponerats. I övrigt var samtliga ben av renkroppen offrad. Renbenen var emellertid märkekluvna till skillnad från fåroffret. De båda renoffren är yngre än 250 år (St 7871, St 7872). Inga föremål har deponerats i renoffren.

I Västerbotten har renoffer deponerats i mindre rösen utomhus medan vi i detta fall påträffat ett fåroffer inomhus. Det senare var nedgrävt i skärvsten och täckt med hällar, vilket möjligen är en slags parallell till rösen.

Lund 1995-10-14

Elisabeth Iregren

Använd litteratur

- Boessneck, J., Müller, H-H. & Teichert, M. 1964. Osteologische Unterscheidungsmerkmale zwischen Schaf (*Ovis ammon* Linné) und Ziege (*Capra hircus* Linné). *Kühn-Archiv* 78. Band, Heft 1/2.
- Iregren, E. 1985. Osteological evaluation of reindeer bone finds from the territory of the Southern Saamis pp. 101-113. In Bäckman, L. & Hultcrantz, Å. *Saami Pre-Christian Religion. Studies on the oldest traces of religion among the Saamis.. Acta Universitatis Stockholmiensis* 25.
- Schmid, E. 1972. *Atlas of Animal Bones. For prehistorians, archaeologists and quaternary geologists*. Elsevier Publishing company, amsterdam-London-New York.

Ingen mörghlyvning

Viktigt att poängtera är att inga rörben har mörghlyvits. Det är mycket troligt att köttet av fåret utnyttjats, men mörghen har man inte rört. Detta avviker starkt från den bevisade mörghlyvningen i de båda fynden mellan hällarna i samma tuft.

Behandling av fårhalsen

En annan typ av utnyttjande visar styckningen av halsen (fig.). Renar avlivs ofta genom att man sticker en kniv direkt i ryggmärgen. Ofta "friläggs den från ben" genom att huvudet böjs i förhållande till halsen och det uppstår en "glipa" mellan kranium och 1a halskotan. Om avlivningen skett på detta sätt med fåret kan inte avgöras. Möjligt är att man i stället huggit mellan 1a och 2a halskotan. Vid utgrävningen hittades sålunda den 2a halskotans tandutskott kvar i anatomiskt läge inne i 1a kotan.

Den 1a, den 6e och 7e halskotan är hela i fyndet. Som emellertid framgår av figur har halskotspelaren styckats i smådelar. Minst fem hugg har kotorna fått motta och alla är de tvärklivna. De mörkfärgade partierna på bilden saknas i fyndet. Halsregionen innehåller mycket kött och styckningen kan vara styrd av människornas konsumtion i samband med offret. Men med tanke på att styckningen är så speciell kan den i stället haft en direkt rituell innebörd.

Övriga kotor

Halsen är avgjort mer sönderstyckad än den övriga kotraden. Inga andra kotor är tvärstyckade på det sätt som gjorts av halskotspelaren. Bland bröstkotorna saknas emellertid fyra av de tretton kotor som ska ingå. I länderna saknas en av de sex kotor som bildar den regionen (se fig).

Deponering, offerritual

Fåröffer

antal fragment vikt (g)

HUVUDET

Hörn

Överskalle (calvarium)

Underskäke (mandibula)

Lösa tänder (dentes)

Tungbenet (os hyoidia)

KÖTFRIKA DELAR

Kotor (vertebrae)

Rovben (costae)

Bröstben (sternum)

Skulderblad (scapula)

Överarmben (humerus)

Strålben (radius)

Armbågsben (ulna)

Bäckenben (os coxae)

Lårben (femur)

Skenben (tibia)

Korsben (sacrum)

KÖTFATTIGA DELAR

Mellanhand (metacarpus)

Mellanfot (metatarsus)

Handlov (carpus)

Knäskål (patella)

Språngben (astragalus)

Hälben (calcaneus)

Övr. vristben (tarsalia)

I:a tåled (phalanx I)

II:a tåled (phalanx II)

III:e tåled (phalanx III)

Sesamben (ossa sesamoidea)

Totalt

	I	II	III	Σ	I	II	III	Σ
Överskalle (calvarium)	3	2	1	6	51,3	18,7	3,6	73,6
Underskäke (mandibula)	1		1	2	25,3		14,3	39,6
Lösa tänder (dentes)	4		1	5	0,5		0,8	1,3
Tungbenet (os hyoidia)								
	8	2	3	13	77,1	18,7	18,7	114,5
Kotor (vertebrae)	23	16	18	57	38,5	36,9	17,5	92,9
Rovben (costae)	1		1	2	0,1		0,1	0,2
Bröstben (sternum)		1		1		0,8		0,8
Skulderblad (scapula)			1	1			9,3	9,3
Överarmben (humerus)	2	2		4	18,4	17,2		35,6
Strålben (radius)	2	3	2	7	17,6	21,1	1,1	39,8
Armbågsben (ulna)								
Bäckenben (os coxae)								
Lårben (femur)								
Skenben (tibia)								
Korsben (sacrum)			1	1			2,2	2,2
	28	22	23	73	74,6	76,0	30,2	180,8
Mellanhand (metacarpus)		4		4		23,7		23,7
Mellanfot (metatarsus)	1	2		3	5,2	11,5		16,7
Handlov (carpus)			2	2			0,8	0,8
Knäskål (patella)								
Språngben (astragalus)		1		1		3,4		3,4
Hälben (calcaneus)		1		1		3,4		3,4
Övr. vristben (tarsalia)	2	3		5	1,3	2,3		3,6
I:a tåled (phalanx I)	2	2	3	7	3,3	3,2	4,1	10,6
II:a tåled (phalanx II)	1	2	3	6	0,6	1,1	2,0	3,7
III:e tåled (phalanx III)			2	2			0,8	0,8
Sesamben (ossa sesamoidea)		3	2	5		0,2	0,2	0,4
	6	18	12	36	10,4	48,8	7,9	67,1
Totalt	42	42	38	122	162,1	143,5	56,8	362,4

Spildra
Fåröffer

Renoffer
Vätter botten, Sverige

HUVUDET

Hörn

Överakalle (calvarium)

Underkäke (mandibula)

Lösa tänder (dentes)

Tungbenet (os hyoidia)

KÖTTRIKA DELAR

Kotor (vertebrae)

Rovben (costae)

Bröstben (sternum)

Skulderblad (scapula)

Nyckelben (clavicula)

Överarmben (humerus)

Stråiben (radius)

Armbågsben (ulna)

Ålkenben (os corae)

Lårben (femur)

Skenben (tibia)

Vadben (fibula)

KÖTFATTIGA DELAR

Mellanhand (metacarpus)

Mellanfot (metatarsus)

Sidometapodier

Handlov (carpus)

Knäskål (patella)

Språnghen (astragalus)

Hälben (calcaneus)

Övr. vristben (tarsalia)

I:a tåled (phalanx I)

II:a tåled (phalanx II)

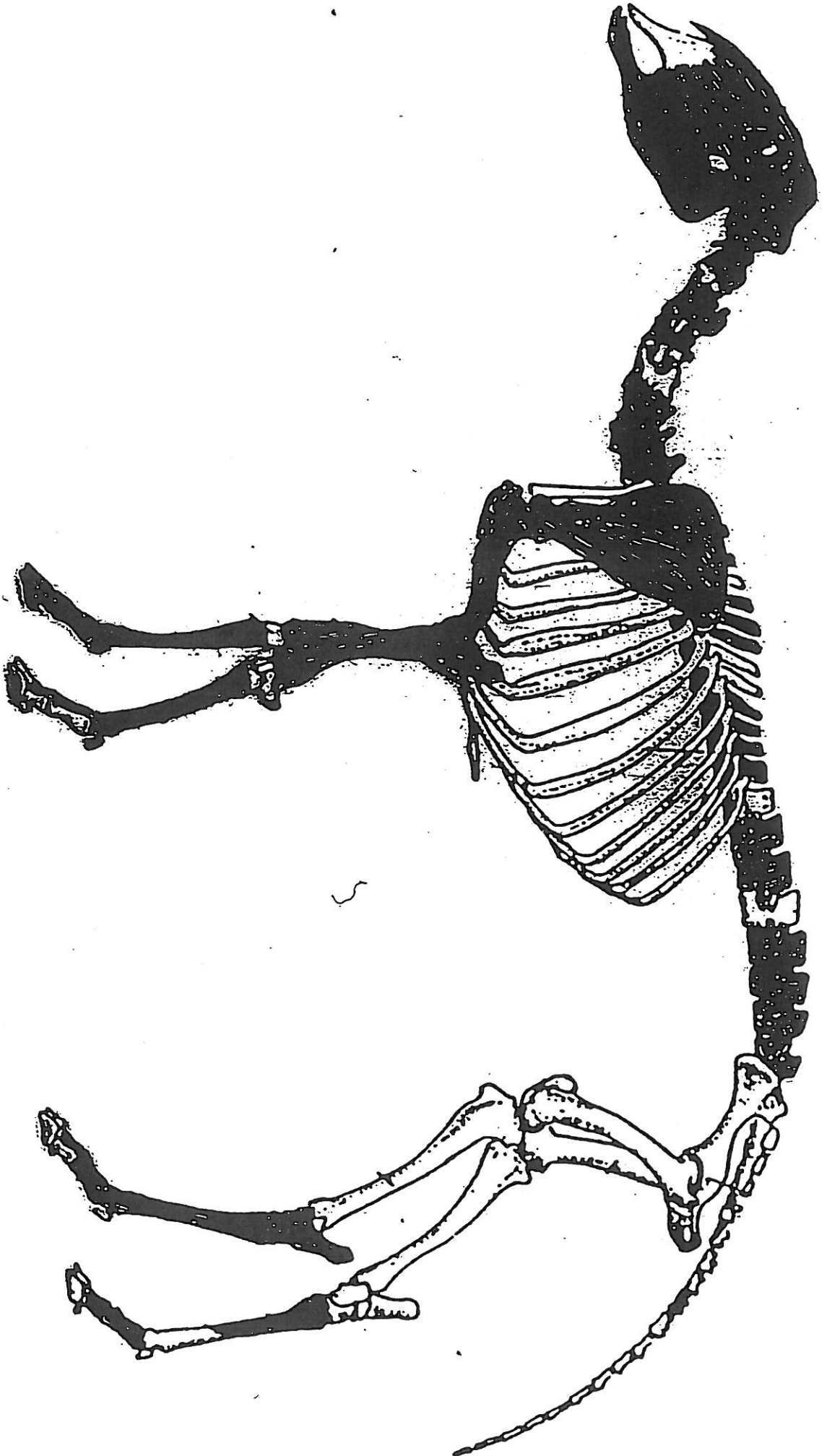
III:e tåled (phalanx III)

Sesamben (ossa sesamoidea)

Övriga

		C	G			
				7		
	6		16	16		
	2		10	12		
	5					
			8	5		
	57		96	117		
	2		28	14		
	1		3	1		
	1		2	2		
	4		9	13		
	7		17	25		
	1		20	14		
			12	22		
			26	17		
	4		9	13		
	3		10	8		
			7	3		
	2		12	11		
			1	1		
	1		2	2		
	1		5	7		
	5		6	7		
	7		25	19		
	6		23	20		
	2		18	19		
	5		12	9		
	122		377	384		

Vapsgeddens tuft I
Färoffer

FAROFFER VAPSGEDDEN

Skelett des Stammes *Styckning* au halseru

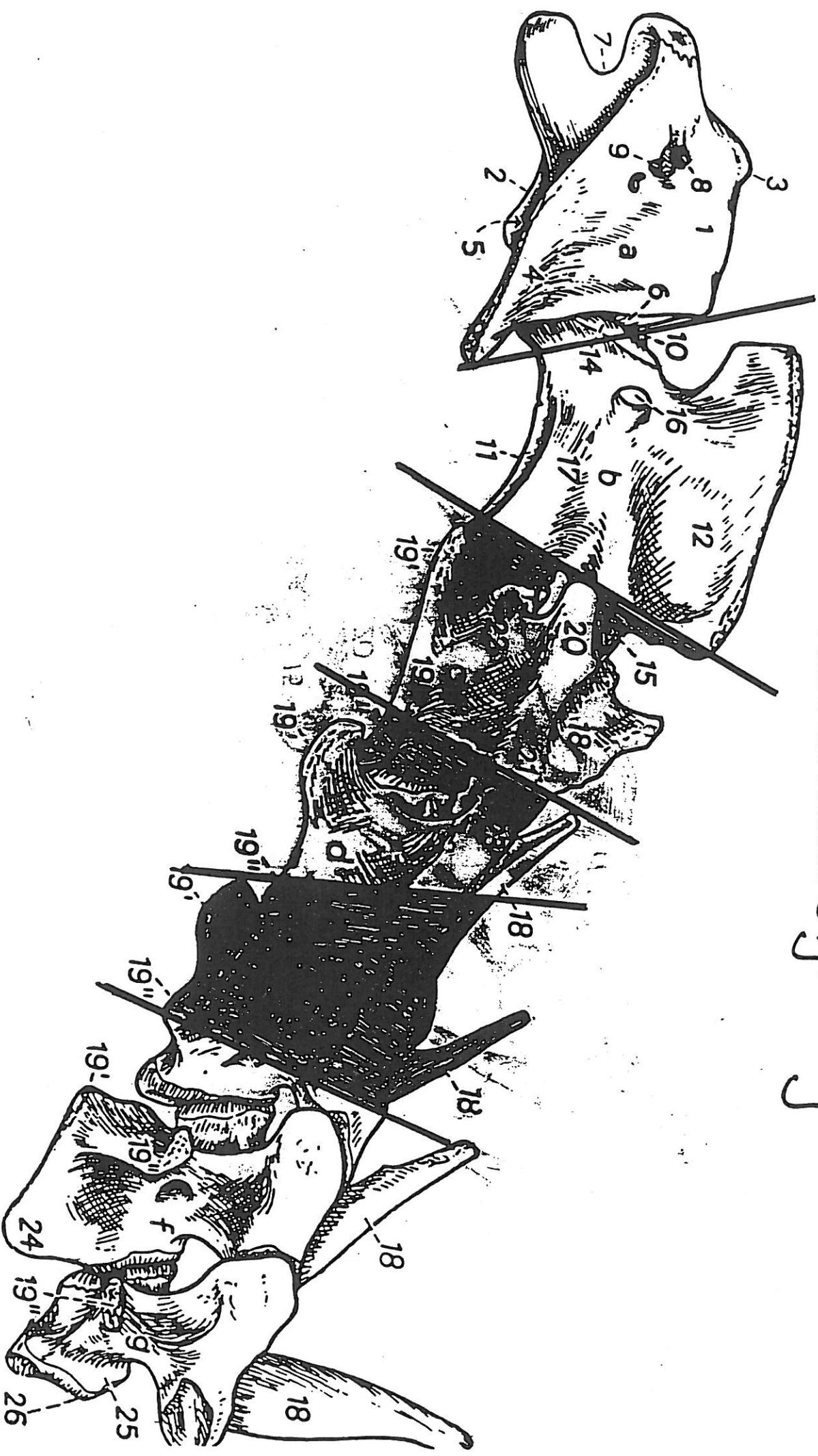

Abb. 29. Halswirbels: le eines junger Schafes (Nac' ZIETZSCHMANN, u eroffentlich).

a Atlas: b Axis: c-d dritter hie stahentur Halswirbel

Tabell over ¹⁴C dateringer

Lab. ref.	Tuft / lokalitet	¹⁴ C alder før nåtid	Kalibrert alder
T-11711	Tuft 1, Fattnjårgen	285 +/- 60	AD 1520 - 1665
T-11712	Tuft 1, Gildenluokta	365 +/- 50	AD 1455 - 1635
Tua-1072	Tuft 1, Gildenluokta	75 +/- 80	Y.enn AD 1685
T-11713	Tuft 1, Slettnes	280 +/- 70	Y.enn AD 1515
Tua-1073	Tuft 1, Slettnes	115 +/- 75	Y.enn AD 1675
T-11714	Tuft 1, Tørrelva	335 +/- 40	AD 1485 - 1645
T-11715	Tuft 1, Tørrelva	455 +/- 70	AD 1420 - 1480
T-11716	Tuft 1, Vapsgedden	320 +/- 45	AD 1490 - 1650
T-11718	Tuft 1, Vapsgedden	375 +/- 45	AD 1450 - 1630
T-11717	Tuft 3, Vapsgedden	80 +/- 40	Y.enn AD 1700
Tua-1295	Tuft 4, Vapsgedden	135 +/- 65	Y.enn AD 1670
T-12140	Struktur 1, Innervika	2065 +/- 55	BC 160 - AD 5

Vapsgedden, Spildra, Kvænangen kommune, Tuft I
Ben från det lilla offret mellan två stenar

Fynd 158-164. obrända djurben

Bestämningar

Funn 158	<u>Får/get</u> Rörbensfragm, medial del av hö skenben? sannolikt mörghluven	1	2.8 g
Funn 159	Större däggdjur, ej identifierat revbensfragment	1	5.5 g
Funn 160	Ett benfragment, dåligt bevarat ej identifierat	1	0.4 g
Funn 161	<u>Får</u> Vänster hälben, saknar epifys? (eroderat) ålder < 3 år (Schmid 1972: Table IX)	1	5.4 g
Funn 162	<u>Får/get</u> bäckenfragment, vänster höftben sannolikt mörghluvet (eroderad)	1	3.6 g
Funn 163	<u>Får/get</u> fragment av höger överarmsben med nutritionshål, mediant-supradist. fragment	1	3.2 g
Funn 164	<u>Får/get</u> Andra tåbenet, avslutad fusion (eroderad) Ålder: > 1/2-3/4 år (Schmid 1972: Table X)	1	0.6 g

Det samlade benfyndet består av sju obrända ben. De varierar i storlek mellan 16-51 mm. Totalt väger benen 21.5 g, varav 15.6 g kunnat identifieras (73%). Fler-talet ben kommer från får eller get (5). I ett fall är det genom tydliga morfologiska karaktärer (jfr Boessneck et al 1964:104-5) säkerställt att benet är ett fårben. Ett fragment stammar från ett större däggdjur än får - kanske nötkreatur eller häst. Näringen inne i benen förefaller att ha utnyttjats, eftersom de är fragmenterade och sannolikt mörghlurna.

Det kan inte avgöras om ben från ett eller flera får ingår i bensamlingen. Minimumtalet är dock ett och den individen har nått en ålder av minst 1/2 och högst 3 år vid tiden för slakten (jfr Schmid 1972: Table IX). Tidpunkten på året för slakten kan inte avgöras och heller inte om individen var av han- eller honkön.

Jag har även jämfört detta fynd med fåroffret för att söka avgöra om fragmenten i denna samling kan utgöra de saknade delarna i offret. Funn 158, 162 och 164 skulle

kunna härstamma från samma individ som i offret. Funn 161 och 163 kan däremot inte höra till detta. De kommer med säkerhet från en annan individ. Därför är det sannolikt att de två fynden inte är absolut samtidiga.

Från uteslutande osteologisk utgångspunkt kan det inte hävdas att detta fynd är ett offer. Både från historiska källor och arkeologiska fynd (Iregren 1985) känner vi den samiska seden att "gömma undan" ben efter måltider. Den osteologiskt sett mest sannolika tolkningen är att fyndet utgör matavfall. Artsammansättningen tyder på detta liksom mörghyvningen. Många av fårkroppens delar finns likaså representerade. Man kan alltså inte tala om ett särskilt urval av arter eller kroppsdelar, som kunde indikera ett offer. Offermåltid? Ja, kanske med tanke på placeringen av benen mellan de två hällarna.

1995-09-22

Elisabeth Iregren
Elisabeth Iregren

Använd litteratur

- Boessneck, J., Müller, H-H. & Teichert, M. 1964. Osteologische Unterscheidungsmerkmale zwischen Schaf (*Ovis ammon* Linné) und Ziege (*Capra hircus* Linné). *Kühn-Archiv* 78. Band, Heft 1/2.
- Iregren, E. 1985. Osteological evaluation of reindeer bone finds from the territory of the Southern Saamis pp. 101-113. In Bäckman, L. & Hultcrantz, Å. *Saami Pre-Christian Religion. Studies on the oldest traces of religion among the Saamis.. Acta Universitatis Stockholmiensis* 25.
- Schmid, E. 1972. *Atlas of Animal Bones. For prehistorians, archaeologists and quaternary geologists*. Elsevier Publishing company, amsterdam-London-New York.

Vapsgedden, Spildra, Kvæningen kommune, Tuft I Fåroffer

I bensamlingen låg ett stort antal delar av ett enda får samlade. De 122 identifierade fragmentens vikt uppgår till 362 g (tab.). Detta motsvarar en identifieringsgrad om 98 %. Kraniesömmarna förlopp mellan pannben och hjässben visar tydligt att detta inte var en get (Boessneck et al 1964:19.)

Individens ålder visas av tandväxlingen och epifyssammanväxningen. De sammanväxta epifysema i överarmsbenets nedre del och i strålbenets övre del visar att fåret var över 1/4 år vid tidpunkten för slakten. I andra tåbenet är sammanväxningen avslutad vilket sker vid 1/2-3/4 års ålder. I första tåbenet pågår processen. Också denna ska vara avslutad vid 1/2-3/4 års ålder (Schmid 1972:Table IX), vilket således är den ålder som fåret uppnått. Med en hypotes om lammning under våren borde offret ha skett under senhöst eller vinter.

Tandframbrott och -växling kan inte ge en exaktare tidpunkt för slakten än epifyssammanväxningen. Första molaren är frambruten och i slitning, vilket innebär att minst 1/2 års ålder har nåtts. Den andra molaren bryter igenom underkåkens benvägg, men den är inte i slitnivå. Detta betyder att 1 års ålder inte har uppnåtts (Schmid 1972:Table X).

Tab.

Styckning och utnyttjande

Av tabellen framgår att kranium, kroppens centrala delar, främre extremitet samt nedre extremitetsdelar är väl representerade. Det mesta av djurkroppen har deponerats. Tydligt demonstreras emellertid att vissa delar av kroppen inte ingår. Dessa är i många fall naturligt anatomiskt sammanhörande.

Fårfiol och sidor

Bäckenben, lårben och skenben från båda sidor saknas sålunda (se fig.). Här har uppenbarligen fårfiolerna tagits åt sidan vid depositionen. Även alla revben saknas i fyndet. I detta fall kan man föreställa sig att sidorna med det tunna skiktet av kött röckts för egen konsumtion. Med fårfiolerna har också knäskålarna och delar av höger vrist sannolikt följt. Höger centrotarsale visar skärspår efter denna styckning. Distala delen av höger strålben visar likaså skärspår. Avsaknaden av dessa delar och skärspår i just dessa leder visar en vanligt förekommande typ av partering och sannolikt vidare matberedning.

Svårare att logiskt förklara styckningsmässigt är avsaknaden av höger bogblad och delar av både vänster och höger handlov. Kanske visar den låga förekomsten av handlovsben att en primär styckning skett just här. I vänster vrist bär således både det distala mellanfotsbenet och språngbenet skärspår. Flertalet klövben saknas liksom vissa andra tåben och vidhängande sesamben. Detta kan möjligen höra samman med inledande flåning av fårkroppen.

Ingen mörghklyvning

Det är mycket troligt att köttet av fåret utnyttjats, men mörghen har man inte rört. Om inte köttet hade konsumerats så hade skelettelementen sannolikt inte deponerats enstaka. Viktigt att poängtera är att inga rörben eller andra ben med mörghinnehall har kluvits. Detta avviker starkt från den bevisade mörghklyvningen i de båda fynden mellan hällarna i samma tuft.

Behandling av fårhalsen

En annan typ av utnyttjande visar styckningen av halsen (fig.). Renar avlivs ofta genom att man sticker en kniv direkt i ryggmörghen. Ofta "friläggs den från ben" genom att huvudet böjs i förhållande till halsen och det uppstår en "glipa" mellan kranium och 1a halskotan. Om avlivningen skett på detta sätt med fåret kan inte avgöras. Möjligt är att man i stället huggit mellan 1a och 2a halskotan. Vid utgrävningen hittades sålunda den 2a halskotans tandutskott kvar i anatomiskt läge inne i 1a kotan.

Den 1a, den 6e och 7e halskotan är hela i fyndet. Som emellertid framgår av figur har halskotapelaren styckats i smådelar. Minst fem hugg har kotorna fått motta och alla är de tvärkluvna. De mörkfärgade partierna på bilden saknas i fyndet. Halsregionen innehåller mycket kött och styckningen kan vara styrd av människornas konsumtion i samband med offret. Men med tanke på att styckningen är så speciell kan den ha haft en direkt rituell innebörd.

Övriga kotor

Halsen är avgjort mer sönderstyckad än den övriga kotraden. Inga andra kotor är tvärstyckade på det sätt som gjorts av halskotapelaren. Bland bröstkotorna saknas emellertid fyra av de tretton kotor som ska ingå. I länden saknas en av de sex kotor som bildar den regionen (se fig).

Deponering, offerritual

Benen låg väl samlade på en yta av ca 25 x 25 cm. Djupet var 14 cm. Skallen har legat centralt i bengömman men har fallit isär. Underkäkarna har inte nedlagts sammanhängande med skallen. Ben från olika kroppsdelar ligger nära varandra eller är ibland placerade upp-och-ner etc. Man har vid nedläggningen således inte strävat efter en anatomisk korrekt placering av de olika skelettelementen. Depositionen är emellertid noggrant utförd med även de minsta benen nedlagda i samlingen.

Ett mindre antal skelettelement har dock deponerats tillsammans. I dessa fall har benen sannolikt hängt samman genom kött/köttrester och/eller kvarsittande senor. Dessa är: första halskotan och andra halskotans tandutskott, två halskotor, två bröstkotor, två bröstkotor, två ländkotor, sista ländkotan och del av korsbenet, båda mellanfotsbenen med hela vristen resp. vissa av vristbenen, ett armbågsben och strålben, ett 1a tåben med sesamben, tåben I och II, tåben II och III, tåben II och III,

Sammanfattning

Den osteologiska tolkningen av detta fynd är otvetydig. Här har större delen av ett lamm avsiktligt deponerats. De delar som saknas av individen är sammanhängande men avgränsade delar av djurkroppen. Benen av lammet har inte märkekluvits, men sannolikt har köttet tagits till vara. I annat fall skulle inte kroppen vara uppdelad i enstaka skelettelement. Inga andra djurarter finns representerade och artefakter har heller inte påträffats i fyndet.

Fyndet är, i sin sammansättning, nära nog identiskt med de renoffer (lokal C och G), som undersökts av Iregren och Zachrisson i Västerbotten, Sverige (Iregren 1985). Där hade alla ben av en enda ren lagts i ett litet röse. Renen var den enda representerade arten. De flesta revben saknades i båda offren dvs sidorna hade inte deponerats. I övrigt var samtliga ben av renkroppen offrad. Renbenen var emellertid märkekluvna till skillnad från fåroffret. De båda renoffren är yngre än 250 år (St 7871, St 7872). Inga föremål har deponerats i renoffren.

I Västerbotten har renoffer deponerats i mindre rösen utomhus medan vi i detta fall påträffat ett fåroffer inomhus. Det senare var nedgrävt i skärvsten och täckt med hällar, vilket möjligen är en slags parallell till rösen.

Lund 1995-10-14

Elisabeth Iregren

Använd litteratur

- Boessneck, J., Müller, H-H. & Teichert, M. 1964. Osteologische Unterscheidungsmerkmale zwischen Schaf (*Ovis ammon* Linné) und Ziege (*Capra hircus* Linné). *Kühn-Archiv* 78. Band, Heft 1/2.
- Iregren, E. 1985. Osteological evaluation of reindeer bone finds from the territory of the Southern Saamis pp. 101-113. In Bäckman, L. & Hultcrantz, Å. *Saami Pre-Christian Religion. Studies on the oldest traces of religion among the Saamis.. Acta Universitatis Stockholmiensis* 25.
- Schmid, E. 1972. *Atlas of Animal Bones. For prehistorians, archaeologists and quaternary geologists*. Elsevier Publishing company, amsterdam-London-New York.

Ingen mörghklyvning

Viktigt att poängtera är att inga rörben har mörghkluvits. Det är mycket troligt att köttet av fåret utnyttjats, men mörghen har man inte rört. Detta avviker starkt från den bevisade mörghklyvningen i de båda fynden mellan hållarna i samma tuft.

Behandling av fårhalsen

En annan typ av utnyttjande visar styckningen av halsen (fig.). Renar avlivas ofta genom att man sticker en kniv direkt i ryggmärgen. Ofta "friläggs den från ben" genom att huvudet böjs i förhållande till halsen och det uppstår en "glipa" mellan kranium och 1a halskotan. Om avlivningen skett på detta sätt med fåret kan inte avgöras. Möjligt är att man i stället huggit mellan 1a och 2a halskotan. Vid utgrävningen hittades sålunda den 2a halskotans tandutskott kvar i anatomiskt läge inne i 1a kotan.

Den 1a, den 6e och 7e halskotan är hela i fyndet. Som emellertid framgår av figur har halskotspelaren styckats i smådelar. Minst fem hugg har kotorna fått motta och alla är de tvärkluvna. De mörkfärgade partierna på bilden saknas i fyndet. Halsregionen innehåller mycket kött och styckningen kan vara styrd av människornas konsumtion i samband med offret. Men med tanke på att styckningen är så speciell kan den i stället haft en direkt rituell innebörd.

Övriga kotor

Halsen är avgjort mer sönderstyckad än den övriga kotraden. Inga andra kotor är tvärstyckade på det sätt som gjorts av halskotspelaren. Bland bröstkotorna saknas emellertid fyra av de tretton kotor som ska ingå. I länden saknas en av de sex kotor som bildar den regionen (se fig).

Deponering, offerritual

Fåröffer

antal fragment vikt (g)

HUVUDET

Hörs

Överakalle (calvarium)

Underkäke (mandibula)

Lösa tänder (dentes)

Tungbenet (os hyoidis)

KÖTTIGA DELAR

Kotor (vertebrae)

Rovben (costae)

Bröstben (sternum)

Skulderblad (scapula)

Överarmben (humerus)

Strålben (radius)

Armbågsben (ulna)

Älkenben (os corae)

Lårben (femur)

Skenben (tibia)

Korsben (sacrum)

KÖTFATTIGA DELAR

Mellanhand (metacarpus)

Mellanfot (metatarsus)

Handlov (carpus)

Knäskål (patella)

Språngben (astragalus)

HLben (calcaneus)

Övr. vristben (tarsalia)

I:a tåled (phalanx I)

II:a tåled (phalanx II)

III:e tåled (phalanx III)

Sesamben (ossa sesamoidea)

Totalt

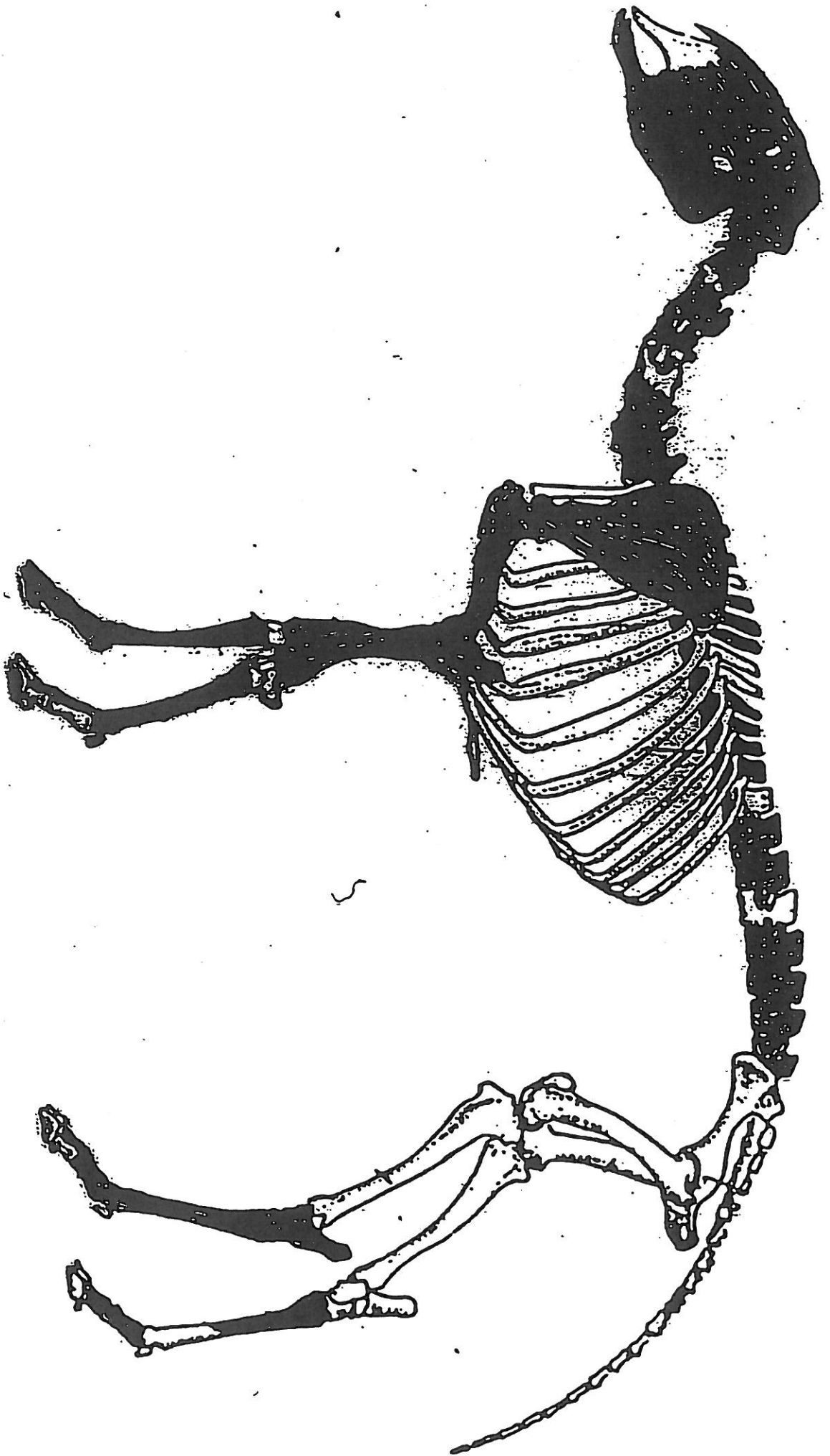
	<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>	Σ	<u>I</u>	<u>II</u>	<u>III</u>	Σ
Överakalle (calvarium)	3	2	1	6	51,3	18,7	3,6	73
Underkäke (mandibula)	1		1	2	25,3		14,3	39
Lösa tänder (dentes)	4		1	5	0,5		0,8	1
Tungbenet (os hyoidis)								
	8	2	3	13	77,1	18,7	18,7	114
KÖTTIGA DELAR								
Kotor (vertebrae)	23	16	18	57	38,5	36,9	17,5	92
Rovben (costae)	1		1	2	0,1		0,1	0
Bröstben (sternum)		1		1		0,8		0
Skulderblad (scapula)			1	1			9,3	9
Överarmben (humerus)	2	2		4	18,4	17,2		35
Strålben (radius)	2	3	2	7	17,6	21,1	1,1	39
Armbågsben (ulna)								
Älkenben (os corae)								
Lårben (femur)								
Skenben (tibia)								
Korsben (sacrum)			1	1			2,2	2
	28	22	23	73	74,6	76,0	30,2	180
KÖTFATTIGA DELAR								
Mellanhand (metacarpus)		4		4		23,7		23
Mellanfot (metatarsus)	1	2		3	5,2	11,5		16
Handlov (carpus)			2	2			0,8	0,8
Knäskål (patella)								
Språngben (astragalus)		1		1		3,4		3,4
HLben (calcaneus)		1		1		3,4		3,4
Övr. vristben (tarsalia)	2	3		5	1,3	2,3		3,6
I:a tåled (phalanx I)	2	2	3	7	3,3	3,2	4,1	10,6
II:a tåled (phalanx II)	1	2	3	6	0,6	1,1	2,0	3,7
III:e tåled (phalanx III)			2	2			0,8	0,8
Sesamben (ossa sesamoidea)		3	2	5		0,2	0,2	0,4
	6	18	12	36	10,4	48,8	7,9	67,1
Totalt	42	42	38	122	162,1	143,5	56,8	362,4

Spildra
Fårötter

Renöffer
Vätterbotten, Sverige

		C	G		
HUVUDET					
Hörn			7		
Överakalle (calvarium)	6	16	16		
Underakalle (mandibula)	2	10	12		
Lösa tänder (dentes)	5				
Tungbenet (os hyoidis)		8	5		
KÖTTIGA DELAR					
Kater (vertebrae)	57	96	117		
Revben (costae)	2	28	14		
Bröstben (sternum)	1	3	1		
Skulderblad (scapula)	1	2	2		
Nyckelben (clavicula)					
Överarmben (humerus)	4	9	13		
Strålben (radius)					
Armbågsben (ulna)	7	17	25		
Bäckenben (os coxae)	1	20	14		
Lårben (femur)		12	22		
Skenben (tibia)		26	17		
Vadben (fibula)					
KÖTFATTIGA DELAR					
Mellanhand (metacarpus)	4	9	13		
Mellanfot (metatarsus)	3	10	8		
Sidometapodier		7	3		
Handlov (carpus)	2	12	11		
Knäskål (patella)		1	1		
Språngben (astragalus)	1	2	2		
HKlben (calcaneus)	1	5	7		
Övr. vristben (tarsalia)	5	6	7		
I:a tåled (phalanx I)	7	25	19		
II:a tåled (phalanx II)	6	23	20		
III:e tåled (phalanx III)	2	18	19		
Sesamben (ossa sesamoidea)	5	12	9		
Övriga					
	122	377	384		

Vapsgeddens tuft I
Färoffer

FAROFFER
VAPSGEDDEN

Skelett des Stammes *Styckning* au halsen

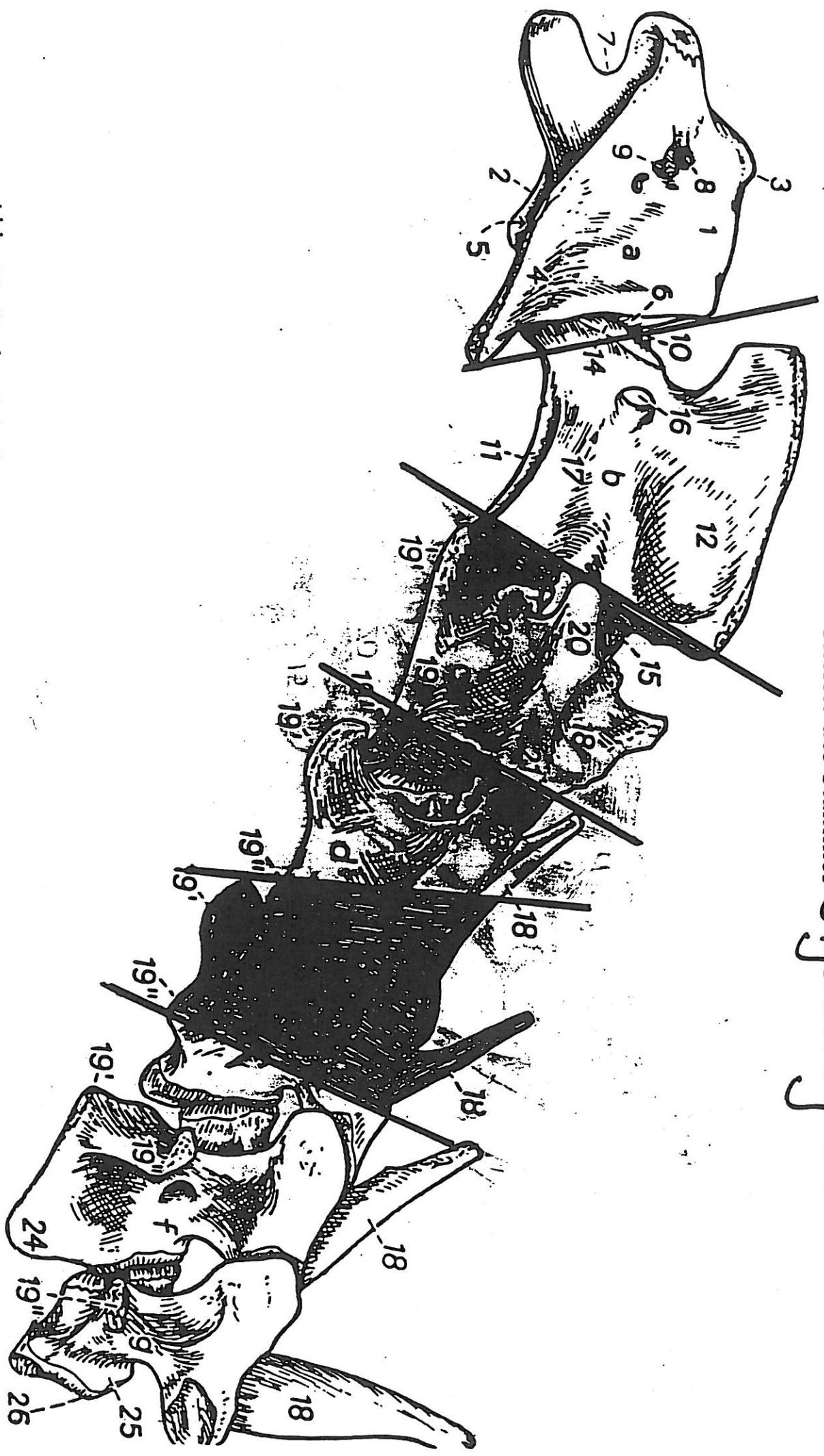

Abb. 29. Halswirbels: le eines junger Schafes (Nac' ZIETZSCHMANN, u. eröffnet).

a Atlas; b Axis; c-d dritter hie siehender Halswirbel